

CHAYEINU

Shabbos Initiative

פרשת נח

Pg. #	Content
2-3	Seudah Stories
4-9	Parsha Challenge
10-11	Life of Truth Story
12-13	Halachah Q&A
14-20	Rav Kalman Krohn Story
21	Comic Story
	גליונות
22-23	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
24-25	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
26-27	הג"ר דוב לנדא שליט"א
28-29	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
30-31	הגר"ד פוברסקי שליט"א
32-33	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
34-35	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א

Daily Hilchos Shabbos - Rav Shmuel Bernath
732.301.4043 opt 2 then 8

לע"נ ר' שלמה ז"ל בן יבל"ח ר' יעקב שרגא שליט"א
לז"נ הרב מתתיהו חיים בן הרב יעקב זצ"ל
לרפוי"ש חיים שמואל בן ליבא

יהודית בת שרה הינדא, דניאל יהודה בן אסתר שירה
לזכות אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה

Dedication opportunities: 848-373-4436
shabboschayeinu@gmail.com

SEUDAH STORIES

True Forgiveness

Rav Yisrael Salanter was traveling by train from Salant to Vilna and was holding a lit cigar. Despite the fact that this was totally acceptable as he was sitting in the smoking car of the train, a young man accosted him, yelling about the putrid odor of the smoke. Instead of becoming angry or defensive, Rav Yisrael extinguished the cigar and opened the train's window to dissipate the fumes. Only a few seconds later, the young man slammed the window down, while screaming at the elderly sage for opening it. Rav Yisroel apologized profusely to the man young enough to be his child, and buried himself in a *sefer*.

Upon arriving in Vilna, the young man was horrified to see throngs of people gathered to receive one of Europe's most prominent *rabbonim* – the person whom he had treated so rudely. The man immediately ran to the home where Rav Yisrael was staying and began to beg forgiveness. "Don't worry," explained Reb Yisrael, "a trip can make one edgy. I bear no ill will. Tell me," continued the mussar master, "why did you come to Vilna?"

The young man explained that he was looking to become a *shochet*, and an *haskamah* from a Vilna *rav* would be universally accepted. Rav Yisrael smiled. "My own son-in-law, Reb Elya Lazer, can help you. He is a *rav* in Vilna. Rest up and tomorrow you can take the test.

The next day, it was apparent that the man needed more than rest, for he failed miserably. However, that did not deter Rav Yisrael. He encouraged the man to try again. For the next several weeks, Rav Yisrael arranged for tutors and prepared the young man well enough to pass Reb Elya Lazer's make-up exam along with the tests of a host of other well-known Vilna *rabbonim*. He even arranged for the man to get a job.

Before leaving Vilna, the man appeared before Rav Yisrael with tears in his eyes. "Tell me, Rebbe," he cried. "I was able to understand that you could forgive me for my terrible arrogance on the train. But why did you help me so much? That, I can never understand."

"Rav Yisrael sat him down, held his hand and explained. "It is easy to say 'I forgive you'. But deep down, how does one really know if he still bears a grudge? Way down in my heart I actually was not sure. The only way to remove a grudge is to take action. One who helps another develops a love for the one he aided. By helping you, I created a true love which is overwhelmingly more powerful than the words, 'I forgive you'."

The Best in Yeshiva

As a young man, Rav Chaim Shmuelewitz once went to visit his *chashuva* uncle, Rav Avraham Yoffen, and the famed Navardok Yeshiva. One day he asked his uncle to show him the best *bachur* in the Yeshiva. His uncle pointed out one *bachur* and said "This is the smartest boy in the Yeshiva". Next he pointed to another boy and said that he was the most diligent boy. He continued to do this to a number of students, pointing out the area in which each excelled (the most knowledgeable, the biggest *yarei shamayim*, etc.).

SEUDAH STORIES

Young Rav Chaim then turned to his uncle and asked “So which is the best?” To his surprise, his uncle showed him a boy that he hadn’t previously named! The puzzled nephew asked his uncle the obvious question, “But he wasn’t on the top in any of the categories, how can he be the best?” To which his uncle responded, “Correct, but he is the biggest *mevakesh* in the Yeshiva!”

This young man immersed himself in his learning day and night for many years, and eventually became known as the Steipler Gaon.

The Zechus

Rav Asher Arieli of Yeshivas Mir Yerushalayim is a legend. A son of Rav Chaim Yaakov Arieli, author of *Be'er Yaakov*, and a son-in-law of Rav Nochum Partzovitz, *rosh yeshiva* of Yeshivas Mir Yerushalayim, Rav Asher delivers what is believed to be one of the largest daily *shiurim* in the world, attended by hundreds. His Torah knowledge and *hasmadah* are matched by his remarkable *anavah* and self-effacement.

In a moment of candor, a talmid once asked Rav Asher in what *zechus* he merited such a well-received *shiur* and so many *talmidim*. By all accounts, Rav Asher's *shiurim* are things of beauty, delivered with precision and comprised of masterful analyses and novella. Still, Hashem seems to have blessed Rav Asher with a *shiur* unlike almost any other in the world. What's the secret?

Rav Asher thought for a moment and, with utmost modesty, said, “I have wondered the very same thing. I have pondered this question of why Hashem gave me such a *brachah*. I believe the answer is as follows. When I was a *bachur*, my friends and I, like all boys our age, received pocket money from our parents for expenses. The *bachurim* spent the money like others their age did. Some of it was saved up to buy additional *sefarim*, while in some cases it was used to buy food or even cigarettes... I, myself, decided to save my money to be used for taxis, so that I would not have to go on the public city bus, which would have exposed me to the sights and sounds of the street. Taking a taxi each time I had to get around shielded me from viewing inappropriate things.”

“I believe,” said Rav Asher humbly, “that if I have a *zechus* to be blessed with such Torah wealth in the form of such a large number of *talmidim* and a *shiur* that is well received, it is in the merit of having safeguarded myself from those sights and influences in my youth.”

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed

PARSHA CHALLENGE

פרשת נח

1. Which of נח's children is mentioned in davening?
2. Name two mountains mentioned in this week's פרשה.¹
 - a. Name nine additional mountains mentioned in the תורה.²
3. What event in this week's פרשה happened on שבת?
4. What did אדם, נמרד, and עשו have in common?³
5. List two undisputed "windows" mentioned in this week's פרשה.
6. What connection does each one of the following numbers have with this week's פרשה? 3(2x), 15, 17(2x), 40(2x), 300, 600
7. I was called גדול,
He was called קטן,
But it was for completely different reasons.
We are both mentioned in this week's פרשה,
Who am I? Who is he?
8. I was used for the width,
I was used for the height,
I was never used for the length,
The first occasion was to save lives,
The second occasion was to kill a life⁴ -
although not for the one intended.
I am referred to in this week's פרשה.
Who am I?

Need a Hint?

¹ The second mountain is in the area where the בני שם lived.

² Upon one לבן camped, upon one a nation lived, upon one a present was given, two were a place of burial, one was a border of ארץ ישראל, one was one of the מסעות, one was named after one of the עממים, one was a border of ארץ בשן, two are always paired together, and one from where the שכינה came to give the תורה.

³ What rarity did they have in common?

⁴ I have a connection to יום טוב a

Answers

1. באדמת בני חם it says In אמות כל זאות חם.
2. which was the הר הקדם (י,ל) and הר אררט was a border of ישראל (א,ז) 7)
 border of the area where בני חם lived. הר האמרי (דברים ג,ז) 8)
 הר חרמון (דברים ג,ז) 9)
 הר גרזים (ראה יא,כט) 10)
 הר עיבל (ראה יא,כט) 11)
 הר פארן (וז"ה לג,ב) 12)
 הר נבו (הר העברים) (וז"ה לד,א) 12)
 הר חם is not mentioned by name *
3. The found dry land on שבת as it says "ייונה מצא בו מנוח" (כפשוטו, the found land on the same day that he was sent, in which case the three times he sent a bird were also on שבת)
4. They each had the original בגדי גן עדן
5. 1) וארובות השמים 2) ויפתח נח את חלון (Even though there was a מחלוקת what the צהר was but everyone agrees there was a window)
6. 3 – Three sons, floors
 15 – אמות above the mountains
 17 – 17th of the month the מבול started, 17th of the month the תיבה landed
 40 - The days of rain, the days waited to send the ערב
 300 – Length of the תיבה
 600 – The year of נח's life in which the מבול began
7. I was called גדול, אחי יפת הגדול (י,כא) -
 He was called קטן, בנו הקטן (ט,כד) -
 But it was for completely different reasons. - by me it was because I was the oldest
 by him it was because he acted disgracefully
 We are both mentioned in this week's פרשה,
 Who am I? Who is he? חם and יפת -
8. Next week.....

Last week's riddle:

- I was a צדיק,
 I didn't live as long as the others in my time, - I was killed
 I did something that after my time was אסור, - I married my sister
 Although it seems the שבטים did it as well -
 by them according to many it was different. - they married their half-sisters
 My name, although it isn't referring to me -
 is one of the themes on סכות. - הכל הבל
 Who am I? - הבל

לרפואה שלמה – אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה,
 לעי"נ שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
 For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com
 Feel free to forward or distribute the Parsha Challenge.
 © כל הזכויות שמורות

פתחי פרשה – נח
Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

Why did Hashem tell Noach to build the *teivah*?

So that people would see Noach, and ask him what he's doing; he would then warn them about the *mabul*, and they would come to do *teshuva*. Regarding saving Noach, Hashem had other ways He could have done that, which wouldn't have required so much effort from Noach.¹

What color was the outside of the *teivah*?

Literally "pitch black" – it was covered in tar.²

How was Noach related to his wife Naamah³?

Mesushelach, a descendant of Sheis, and Naamah, a descendant of Kayin, were 6th cousins.⁴ Mesushelach's grandson, Noach, married Naamah, who was his 6th cousin twice removed.

How many of each *kosher* species entered the *teivah*?

- Some explain the *pasuk* to mean that 7 males and 7 females from each *kosher* species entered.⁵
- Others explain that a TOTAL of 7 animals entered from each *kosher* species: 3 pairs of a male and female, and one extra to serve as a *korban* after exiting the *teivah*.⁶

The *teivah* had no rudder or sails. How did it not crash into mountains?

The mountains were covered in water – the view outside the *teivah* was just totally flat water.⁷ (What about while the *teivah* was ascending with the rising water?⁸)

How long was the *mabul*?

It RAINED for 40 days, but Noach was in the *teivah* for a full 365 days until everything dried up.⁹

How many seasons are there?

The Torah lists 6 seasons, which each last 2 months: *Zera*, *Katzir*, *Kor*, *Chom*, *Kayitz*, and *Choref*.¹⁰

Why is the summer called "*Kayitz*"?

That is the season for producing dried figs, which are called "*Kayitz*."¹¹

How many *mitzvos* did Hashem give Noach, to pass down to all mankind?

One: not to eat *eiver min hachai*. The other 6 were already given to Adam. (Can you name them? *Avodah zara*, cursing Hashem, murder, *giluy arayos*, stealing, and setting up courts).¹²

How were Terach and Nachor related?

Terach's father was named Nachor¹³, and he named his son Nachor as well¹⁴.

¹ רש"י ו' י"ד

² ו' ט"ו ורש"י שם

³ עי' רש"י ד' כ"ב

⁴ עי' סוף פ' בראשית

⁵ ב"ר ל"ב ד', וכ"כ הרמב"ן ז' ח'

⁶ הובא בשפת"ח ז' ב'

⁷ ז' י"ט

⁸ Thank you T.R.G.

⁹ ח' י"ד ורש"י שם

¹⁰ ח' כ"ב עיי"ש ברש"י

¹¹ עי' רש"י ח' כ"ב ותוס' ב"ב כ"ח.

¹² רמב"ם הל' מלכים ט' א'

How were Avraham and Haran related?

They were half-brothers, sons of Terach from different mothers.¹⁵

JUST CURIOUS

Noach got his name because he invented certain farming tools which would bring his generation “relief” and “rest” from their agricultural struggles.¹⁶ How did they know this when naming him?

- Adam told them with *nevuah*.
- They had the wisdom to foresee this.
- AFTER he worked the ground, they started calling him Noach.¹⁷ (What was his name at birth?)

Did Noach physically build the *teivah* completely on his own, or he hired workers? Did he work non-stop for 120 years, or he just spent some time each day building? How did he make sure that the first pieces of wood didn't rot by the time he got to the last pieces many years later?

Noach was told to take his OWN food into the *teivah*, to feed the animals.¹⁸ Why was this necessary?

- So he shouldn't think, “Everyone is going to die soon anyway, so I'll just take their food now in advance.”¹⁹
- Through this generous “donation,” he would develop a love for the animals, which would enable him to selflessly care for them for a full year.²⁰

The *reshaim* of Noach's generation said they would kill him if he tried to enter the *teivah*.²¹ If they believed the *mabul* was coming, how would killing Noach help them? If they thought he was crazy, why didn't they just ignore him?

Reshaim just want to stop people from serving Hashem. The fact that it wouldn't actually HELP them at all was irrelevant.²² Note that they were so set on killing him, even without any purpose, that they were willing to fight with bears and lions to reach him!²³

How long would it take for a swimming pool to fully evaporate in even the hottest weather? It should have taken many, many years for miles and miles of higher-than-mountain water to evaporate, but it miraculously took only a few months. Once it's a miracle anyway, why didn't Hashem speed it up, so Noach could exit the *teivah* after a few days or weeks, instead of a few months?

To teach us that Hashem doesn't always help us immediately. We have to *daven*, rely on Hashem, and realize that everything will happen at the right time, as He sees fit.²⁴

Adam and his descendants were not allowed to kill animals to eat them. Why was Noach suddenly allowed to eat meat after the *mabul*?

He earned this right because without him no animals would have survived²⁵, he worked really hard to take care of them on the *teivah*, and his *korban* led Hashem to never destroy them again.²⁶

¹³ י"א כ"ד

¹⁴ שם כ"ו

¹⁵ רש"י כ' י"ב

¹⁶ עי' רש"י ואב"ע ה' כ"ט

¹⁷ אב"ע שם

¹⁸ עי' כלי יקר ו' כ"א דדייק ממש"כ "לך" כמש"כ אצל ד' מינים

¹⁹ כלי יקר

²⁰ שיחות מוסר מאמר ו' בחדש

²¹ עי' רש"י ז' י"ג

²² שמן הטוב ז' י"ג, ועיי"ש עוד

²³ עי' רש"י ז' ט"ז

²⁴ מעין בית השואבה ח' י'

²⁵ עי' רמב"ן א' כ"ט, אזה"ח ט' ג'

²⁶ אזה"ח שם

Hashem designated a rainbow as a sign of His commitment to not make another *mabul*. Were rainbows around before this?

Rainbows had been around as a natural occurrence since the time of creation. Hashem told Noach that FROM NOW ON, the already existing rainbow phenomenon would serve as a sign of this *bris*.²⁷

Of all things, why did Hashem choose a rainbow as a sign of his *bris* with mankind?

A rainBOW symbolizes a BOW (the weapon, as in “bow and arrow”) which is not “loaded” with an arrow, nor even equipped with a string, and which faces upwards, away from the world, just as opposing armies will face their bows upwards in order to indicate a desire for peace.²⁸

When the *Dor HaPalagah* tried to build a tower, Hashem thwarted their plans by making people not understand each other.²⁹ Weren't Noach's descendants already divided “*lemishpechosam lilshonosam*,” speaking different languages, as described earlier³⁰?

Different languages had already developed, but people from different regions could still understand each other, much like parents understand “baby talk” without a dictionary. They decided to build a tower which would demonstrate mankind's unity, because they felt that their unity could sustain them without any Divine assistance. Hashem “came down” and gave them a feeling that they in fact DID need Him, and their universal understanding fell apart. However, this only affected actual speech, but not communication through music, such that even today the musically inclined can easily “understand” music from other countries.³¹

Why didn't Hashem destroy the *Dor HaPalagah*, like He destroyed the *Dor HaMabul*?

- The people of the *Dor HaMabul* were contentious thieves, plagued by the despicable trait of divisiveness, whereas the people of the *Dor HaPalagah* were united and lived in peace.³²
- Because Bnei Yisrael were destined to descend from Sheim.³³

IN YOUR OPINION

What is your ideal balance of structured time and free time? Why?

After Adam ate from the *Eitz HaDaas*, Hashem cursed the ground such that Adam would have to work hard in order for it to produce crops.³⁴ Noach invented certain tools which made farming much easier.³⁵ Now that people had more free time, they filled it with destructive activity, such that crime and violence became rampant. As *Chazal* note³⁶, boredom leads one to either “go crazy,” or do *aveiros*.³⁷

How do you know if your *Avodas Hashem* is “good enough”?

All agree that in a better generation, Noach would have grown even more, yet as he was, he couldn't compare to Avraham. *Chazal* debate which of these simultaneously true facts is highlighted when he is called a “*Tzaddik* in his generation.” Likewise, everyone agrees that a person should judge himself in comparison to Avraham, who was objectively great, not by looking around and feeling satisfied that, “At least I'm better than that guy.”³⁸

²⁷ רמב"ן ט' י"ב

²⁸ רמב"ן שם

²⁹ י"א ז'

³⁰ י' כ'

³¹ מעין בית השואבה י"א א'

³² רש"י י"א ט'

³³ רש"י דברים ל"ב ח'

³⁴ ג' י"ז

³⁵ רש"י ה' כ"ט

³⁶ כתובות נ"ט:

³⁷ א' י' Rav Pam on Pirkei Avos

³⁸ דעת תורה ו' ט'

Which one takes the most *emunah*? (1) Traveling out of Mitzrayim into the desert with whatever food you can grab; (2) Going to sleep every night hoping that *mann* will fall the next day; (3) Getting on a boat with thousands of animals, for a year, taking vegetables but no refrigerator.

Hashem made a special *bris* with Noach that his food wouldn't rot.³⁹ Imagine how much *emunah* it takes to lock the door behind you, knowing that you have a finite food supply, and nowhere to shop!

Sometimes people experience difficulty, and become stuck. Others somehow move on. How do they manage this?

The *Medrash* lists a few people in *Tanach* regarding whom the word "*hayah*," "was," is used, and notices that they all saw major world changes during their lives, and witnessed a "new world."⁴⁰ Their ability to move on was fueled by their ability to say, "The past *hayah* – was – but now it's time to move forward."⁴¹

What is the most powerful way to motivate ourselves to avoid negative behavior?

The story of Noach drinking wine is a more powerful warning regarding alcohol than the *mitzvah* of *nazir*, for we see that even a great *tzaddik*, whose *zechus* saved the WHOLE WORLD, was lowered from his high level due to wine.⁴² Witnessing the effects of certain behaviors on others can motivate us to be careful.

Have you ever gotten so involved in the DETAILS of a project, that you wound up forgetting or ignoring the REASON you were doing it in the first place?

The *Dor HaPalagah* attempted to build a tremendous tower, which would protect mankind.⁴³ During construction, they formed large bricks, and had to carry them up higher and higher to continue raising the height of the tower. If a brick would fall, they would sit and cry, lamenting, "When will another brick be available to replace it?!" Yet, if a person would fall and die, they wouldn't pay much attention.⁴⁴ Despite the fact that the initial goal of the tower was to preserve human life, the value of life was overshadowed by the procedural aspects of the project. We should be careful to avoid this mistake!⁴⁵

³⁹ רש"י ו' י"ח

⁴⁰ ב"ר ל' ח'

⁴¹ Rabbi Yissocher Frand in Power of a Vort, based on Sefer Ikvei Erev

⁴² רמב"ן ט' כ"ו

⁴³ י"א כ"ד

⁴⁴ פרקי דר"א כ"ד

⁴⁵ Growth Through Torah

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

There is a Yiddish expression, *frum is a galach*. A good Jew focuses on the entirety of the Torah, not just on doing things that *make him look* like a צדיק.¹ Here is a story about a very simple Jew who lived in ארץ ישראל about two centuries ago.² This Yid grew up in Eretz Yisroel in a time of great צרות; wars, pogroms, and riots, when he was constantly on the run escaping attack. His father was an *ehrliche* Yid who did his best to raise him. He grew up to be a farmer who did what he could to be an *ehrliche* Yid. Although this farmer struggled to read Hebrew, and was not familiar with the סדר התפילות, he put his all in to *daven* to Hashem. He developed a strong relationship with a *Sefardishe Tzadik* in Yerushalayim who would teach him what to *daven*, and let him know when Yomim Tovim were coming. The farmer was not concerned about what people thought about him. He carried himself with a *shtoltz*. He knew that he was a worthy person, and he carried himself that way. He would ask whatever questions he needed to, even though some of the questions sounded foolish, and he was able to *fargin* himself for his lack of Torah knowledge. He would tell his family with confidence, “I’d rather be embarrassed from people than to say the wrong thing to Hashem.” He was a towering giant in אמונה and ביטחון. His אדם לחבירו was really special. He was a very pleasant person who always put a smile on the faces of the people around him. This farmer was very *ehrlich* with his money. He would give מעשר and sometimes even more than that. His farm was far away from Yerushalayim. When he visited Yerushalayim, he would bring kosher birds and milk from his farm to feed the poor Yidden of Yerushalayim.

One year, ירושלים suffered a drought. The mood was somber, and people were literally wandering the streets hungry. The situation became very desperate, and the בית דין decided to be גוזר תענית. The next Monday would be a day of תענית and תפילה, when they would cry out to Hashem, knowing that the רבוננו would surely answer their תפילות. They had already suffered a lot, and surely it would just take one more tear to tilt the scale in שמים, and Hashem would send rain.

Far away from ירושלים, on the farm, it was business as usual. The time had come for the farmer to make the trip to Yerushalayim to buy seed. He climbed onto his wagon and proudly rode to ירושלים עיר הקודש. He loved coming to Yerushalayim in the morning, seeing all the boys running to learn from their Rebbe, and the general hustle and bustle of the city. As always, he brought along some food from the farm for the children of ירושלים. He was very proud of his מצינה.

“Well, here it is, ירושלים עיר הקודש,” he exclaimed, as he rode through the gates of the city. He noticed right away that something was wrong. It seemed awfully quiet. The streets were empty. All he heard was the birds chirping. He noticed a little boy and called out to him, “Where is everybody?” “Everyone is in *shul*,” the boy said. The farmer was horrified, “don’t tell me today is שבת!? Oh no! I didn’t ride my horse on שבת, did I?!” “No, today is not שבת, it’s a תענית,” the boy said. The farmer was relieved, but surprised. *How come the rabbi didn’t tell me that a תענית was coming?* The farmer knew that he would be very embarrassed coming into *shul* not knowing what to pray. He walked into the main *shul* to see what was going on. He saw that everyone was praying away, and he decided to open his סידור and turn the pages. However, he didn’t know if he was holding his סידור the right way. In his eagerness to *daven* he created a commotion. People became annoyed. He noticed the Rav approaching him, and he said, “I’ve got to tell you Rabbi, I’m מוהל you. But I’m upset. I got all embarrassed because I don’t know what to say. Why didn’t you tell me that today was a fast day?” The Rabbi softly explained to him that they hadn’t known

¹ Cf. Rabbi Berel Wein & Rabbi Warren Goldstein, *The Legacy*, pg. 4

² Rabbi Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim shiur #439*, Dial-A-Shiur

beforehand that it was going to be a תַּעֲנִית. “We just decided a day or two ago, and we had no way of contacting you.”

The farmer didn’t understand. “You just decided? What does that mean, *you just decided?*”

“Are you wondering *why* we just decided?” the Rav asked him. “Because there’s no rain. Because people are starving, that’s why. Sometimes, over here in Eretz Yisroel, when there’s no rain, the בֵּית דִּין is גּוֹזֵר תַּעֲנִית. That means, we declare a fast day. Surely, had you been here I would have shown you what to pray and how to pray it.”

“But Rabbi! Do you realize that I didn’t know that, and I ate this morning!”

“I’m sorry!” the Rav apologized. “It’s okay, it’s not your fault, you didn’t know. You have tremendous *zechusim*! Whenever you come, you bring so much food for the people over here in Yerushalayim.” He turned to the crowd and said, “no one should laugh at him! Even if he was saying the wrong thing! Who knows...” the Rav continued being מְחַזֵּק him, but the farmer interrupted. “Anyway, I don’t understand this whole business about making a fast just because of some silly rain.”

“Silly rain?” the Rav was shocked. “Silly rain? You of all people! How could you say that? You’re a farmer, aren’t you?”

The farmer proudly responded, “That’s right! As a matter of fact, I brought with me lots of birds, and all sorts of goodies for the children over here in Yerushalayim.”

“We appreciate that very much, but don’t you realize that we need rain? Don’t you see how everything is drying up and there’s almost nothing left?”

The farmer was still confused. “I don’t understand why you need to go through all this trouble with a fast day. Why don’t you do what I do when it doesn’t rain?!”

Intrigued, the Rav asked, “And what exactly do you do when it doesn’t rain for some time on your farm? It always seems like you have an ample supply of food, even more than the average person. You are an *ehrlecha* Yid. I want to know what you do.”

“Rabbi, I don’t know what the problem is. When it doesn’t rain, I just take my סִידוּר, I walk into my field, I stand over there between all the chickens and the birds, I look up to the sky and I say, “Father in Heaven, I am planting food, and raising animals, so that Your children should have what to eat, now please give me rain!” And right there and then, it always starts raining. I don’t see what the problem is. What do you need this fasting for, and all this trouble? It’s not necessary.”

The Rav asked, “Can you do it now?”

“Why sure, no problem.”

The simple farmer stood there with everyone around him, looked up to the sky, and said, “רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, all these people over here in Yerushalayim, they need rain! You are our Father in Heaven. What do You want? This is Your Holy City! Everyone should die of hunger? I don’t have enough chickens to give everybody. If it doesn’t rain, I won’t be able to feed everyone. רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם make rain!” Right there and then it started pouring, “Woah” the farmer exclaimed. “Get inside, we’re gettin’ soaked!”

Somebody once came to the מֶהר"ש the son of the צִמְח צֶדֶק after being in יִשְׂרָאֵל. He said that he’s coming from יִשְׂרָאֵל, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, but he didn’t see what צִדִּיקִים say that in יִשְׂרָאֵל there are special נִשְׁמוֹת, The מֶהר"ש told him this story, quoting it from his father the צִמְח צֶדֶק and he said to him, “do we have any הִשְׁגָּה about the level of simple אֲמוּנָה of the most פְּשוּט of אִידִין in יִשְׂרָאֵל? אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? Do we understand what high נִשְׁמוֹת they have?”

The farmer in our story was very special, and unique. The מִשְׁנָה in מִשְׁנָה ו' in מִשְׁנָה says לא מִסְכָּת אֲבוֹת פָּרַק שְׁנֵי מִשְׁנָה ו' in מִשְׁנָה. The farmer is a shining example for us to help us internalize the lesson of that מִשְׁנָה. הַבִּישָׁן לְמִדָּה.

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

VOL II WEEK 1

ע' ביאור"ל שי"ד-ח' ד"ה "חותלות", משנ"ב ש"א-פ"ד, ש"מ-כ"ז

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I bought a new suit, but forgot to cut off the manufacturer's label before שבת. Is there anything I can do?

QUESTION 2

When my suit came back from the cleaners, I didn't remove the tag before שבת. Can I go out with it?

QUESTION 3

The hem of my pants became undone. Can I put in a safety pin for the rest of שבת?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

My dining room lights went out too early, and we're still in middle of the סעודה Can I ask my below-age child to turn them on?

Answer: Asking a child to do a מלאכה for an adult is absolutely אסור. This has no connection to the מצוה of חינוך, as a child of any age may not be asked to do a מלאכה. The (שמ"ג-ד') writes that if one tells a child to do a התורה מן התורה, he himself is עובר an תורה מן תורה.

continued....

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

Would it be better if I bring the baby to the light switch and put his hands on the switch, in order to get him to turn it on?

Answer: Putting a child's hand on a light switch or putting something אסור in a child's hand, is tantamount to telling him to do the איסור, and is not allowed. However, placing a child near a light switch is not as clear-cut. The (תרמ"ז-ו) הרב שלחן ערוך הרב seems to lean towards being lenient, but the (תרמ"ז-ח) רמב"ם is stringent as it is considered telling him to do the איסור, and there is also such a משמעות from the (תרמ"ז-ח) רמב"ם. Since it is a question of an איסור התורה one should be stringent, especially since many times the child knowingly does it for the adult (see answer 3).

QUESTION 3

My 3-year-old saw that I forgot to turn my study lights on before שבת and is about to turn them on for me. Do I have to stop him? I didn't tell him to turn it on, he just went himself

Answer: Although there is a fair chance that a three-year-old hasn't yet reached the age of חינוך, the child still must be stopped. The (של"ד-ג"ד) שער ציון writes that there is a חיוב מן התורה for a father to stop his child from doing a מלאכה in order to benefit the parent. (The חיוב to stop him would be by someone else's child.) Therefore, if a below חינוך age child is turning on lights for himself, he can be left alone, but he must be stopped if doing for an adult.

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z"tl gave in Adelphia Yeshiva*

Safe Separation

When the king of Galicia died without leaving any heirs or wills behind, it was up to the nobles of the land to choose a new king. They sought a king who would project strength and benevolence simultaneously so that the country could flourish in peace and prosperity.

After long and careful deliberations, King Paul was crowned from amongst the other nobles. With his strong leadership qualities, compassionate nature, and inborn charisma, he possessed the necessary character to lead the kingdom. In addition to all of this, Paul had a young son, and it was the hope of the nobles that he would one day succeed his father, perpetuating his legacy as king of the next generation.

One of the first things King Paul did after his coronation was call a meeting with his advisors to discuss the greatest threats to peace within his kingdom. "I want all my subjects to live in complete harmony," he explained. "It is important to me that there be no rifts between the citizens of my kingdom. What, would you say, is the greatest divisive factor tearing this country apart?"

The advisors looked at each other. "Religion, Your Majesty," one of them said at last. "There are many different religions practiced in Galicia, and the relations between the various religious groups is hostile."

"Are some religions treated more decently than others?" the king wanted to know. "Are some religious groups reviled and others honored?"

"Well, of course," the king's most senior advisor, seated to his right, confirmed. "Your Majesty, we are talking about people like Jews. They are certainly not treated equally to upright Christians."

King Paul shook his head. "That will have to stop, beginning today. This is what causes tension and rifts in the country, and it is not good for the kingdom as a whole. However one person feels about another is not just a personal matter, but a national matter. If we are to be a strong people, we must be a united people. And the first step to accomplishing that is to establish equal rights for all the citizens of this country, regardless of which religion they practice."

Under the king's directive, a national holiday was announced. It was to be a festive week-long holiday, celebrating freedom and equal rights. "Let each man celebrate according to his own religion," the king told his advisors. "But regardless of how, everyone has to celebrate, to

commemorate the establishment of equality under the law”

When the news reached the Jewish community in Galicia, it seemed to be an incredible gift. Not only would they be granted equality, but they would also be allowed to celebrate the national holiday on their own, without being forced to participate in gentile festivities. A small group of Jews went to the great tzaddik and mekubal, Rav Chaya Hosha Halevi, to relay the good tidings.

But Rav Chaya Hosha Halevi did not seem to share their excitement. “Absolutely not,” he declared. “We will not celebrate a holiday that was invented by the gentiles. The only yomim tovim we celebrate are those given to us by Hashem.”

“We won’t have to join the gentile festivities,” they tried explaining to him. “We can celebrate within our community, in our own way.”

“Even so,” Rav Chaya Hosha Halevi insisted. “We cannot participate in a holiday arranged by non-Jews, even if we conduct our own private celebrations. We are a nation separate from the gentiles, and what they do has nothing to do with us.”

The small group of Jews let out a collective sigh. The king had explicitly expressed his desire to have all his subjects celebrate, equally, the establishment of their equality. If the Jewish community were to abstain from celebrating the holiday, the king was likely to see that as a rebellion against his newly-minted throne.

“We will not have any festivities to mark this new holiday,” Rav Chaya Hosha Halevi reiterated sternly. “And if there is any Jew in this community who does celebrate the holiday, I must be immediately informed of his name.”

The mekubal’s words sparked a deep controversy in the community. The people were terrified of igniting the ire of their new king, but they were also afraid to defy the orders of Rav Chaya Hosha Halevi. On street corners and in shops, the loaded question was tossed back and forth. Could they ignore the king’s directive? Could they really celebrate if Rav Chaya Hosha Halevi forbid it?

The holiday was called for Parshas Balak, and when that week rolled around, the Jewish community had splintered into two distinct parts over the question. A greater portion of the community chose to risk angering the king and obeyed the mekubal. They continued about their business as usual and avoided any festive activity that could be misconstrued as celebrating the national holiday.

About one-third of the community, however, did not go along with Rav Chaya Hosha Halevi’s ruling. They felt that there was nothing wrong with celebrating the holiday, and so they did. They made a grand Kiddush and families gathered together joyously.

“There are many families who are celebrating the national holiday,” someone informed Rav Chaya Hosha Halevi, as he had instructed.

“Write down their names,” the mekubal said gravely. “Write down the names of all the Jews who participated in this non-Jewish holiday.”

Rav Chaya Hosha Halevi then arranged a gathering in the shul for the entire community, and he stood at the podium to address the crowd. His expression was extremely serious. “A terrible breach occurred within our community,” he began. “There were many Jews who, unfortunately, did not understand what it means to keep separate from the gentiles and participated in a foreign holiday.”

The room was utterly still as the crowd waited to hear what Rav Chaya Hosha Halevi would say next. He continued, "It is our obligation to stay away from the gentiles, to keep ourselves pure and separate. Our separation is what enables us to earn Hashem's protection. Now that the boundaries have been breached, I fear the decree that is hovering over our heads. A bitter, painful decree, brought about by those who have observed the holiday. And they will be the ones who will have to pay for it in the end."

Six months later, his eerie words came to life. A blood libel was brought against the Jews of Galicia, but this was not just an ordinary blood libel. The venomous anti-Semites had chosen not just any gentile child to butcher before laying the blame on the Jews.

They chose the young prince himself, the only son of King Paul.

In the dead of the night, the little prince was abducted from his bed and murdered in cold blood. The murderers then wrapped his body and threw it into the Jewish quarter. It was the perfect setup for a vicious libel that would ensure the destruction of all the Jewish cities in Galicia, just as the anti-Semites waned.

When the palace staff realized that the prince had vanished from his bed, a massive search immediately began, and it did not take long for his body to be discovered in a pile of trash in the nearby Jewish quarter. As expected, the king was heartbroken over his son's ghastly murder and furious at the Jews for their role.

"I will exact my revenge from those traitorous Jews," the king vowed. "It is utterly despicable to fathom that this is how they pay me back for my benevolence! I gave them equal rights and compassion, and then they stab me in the back!"

The Jewish community was plunged into a period of intense fear and prayer. They understood the danger that they were in and knew that only a miracle could save them from the bereaved king's revenge. A delegation was sent to the great mekubal, Rav Chaya Hosha Halevi, to request that he intercede on their behalf with the king.

"You must realize that we are the ones who brought this upon ourselves," Rav Chaya Hosha Halevi admonished with a sigh. "Those of us who chose to join the gentiles in their celebration have directly caused this terrible decree. It is their actions that have enabled harm to befall us."

The delegation bowed their heads in understanding. They understood that the only way Rav Chaya Hosha Halevi would be able to accomplish anything on their behalf was for those Jews to fully repent.

Soon, the families who had defied Rav Chaya Hosha Halevi and celebrated the holiday came to him, tails between their legs, begging for forgiveness. They expressed regret for their actions, which they now understood was wrong, and pleaded with the mekubal to help them.

Seeing their sincerity, Rav Chaya Hosha Halevi agreed to go see the king. "But the entire time that I am there, I want you all to gather in the bais medrash and pour out your hearts in teshuvah for your sin," he stipulated, and they all nodded in agreement.

It took some time for the mekubal to ready himself spiritually for the dangerous endeavor he had undertaken. He was preparing to dabble in the perilous world of kabbalistic action, which he understood posed a real risk to his own life, and he could not do it without serious spiritual preparation. He went to the mikvah, immersed

himself in his intense thoughts, and then he was ready to go.

As all the Jews of the city crowded into the bais medrash to daven, Rav Chaya Hosha Halevi donned his Shabbos clothing and began to walk toward the outskirts of the city. He was stopped before he could get too far.

“Where are you going?” a soldier demanded. He seemed to have been posted on guard duty at the entrance of the city.

“I’m a Jewish rabbi, and I’m going to see the king,” Rav Chaya Hosha Halevi responded.

“You are doing no such thing,” the soldier informed him. “No Jew is allowed to leave the city until the king decides what to do with you.”

“But it’s important,” Rav Chaya Hosha Halevi countered. “Can you please send a message to the king that I am a rabbi and I really need to speak to him?”

“Wait here,” the soldier said tonelessly, disappearing into this tent to confer with his supervisor.

The message was sent to the king, and Rav Chaya Hosha Halevi waited at the entrance of the city for the reply to come. It took a few hours, but when it came, the king’s response was positive. A trembling Rav Chaya Hosha Halevi was led to the palace.

All the high-ranking priests and advisors were present in the audience room with the king. The king, was truly ready to hear another side to the story and willing to pardon the Jews if it came to light that they were not responsible for his son’s deaths, the other officials, on the other hand, were eager to see the upstart rabbi punished for his audacity.

“Speak,” King Paul ordered when the mekubal entered the room and bowed.

“Your Majesty,” Rav Chaya Hosha Halevi said in a clear, steady voice. “I wanted to tell you, now, in front of everyone, that I am the one guilty of murdering your son. The other Jews do not deserve to be put to death. Kill me, and me alone, since I am the one who did it.”

“And why did you do it?” the king asked hoarsely, shocked by this admission.

“That I can only tell the king privately,” Rav Chaya Hosha Halevi said quietly.

The king held his gaze for a few moments, trying to decide if he could trust him. “Leave the room,” he ordered the priests and advisors. “I would like to hear what he has to say.”

When they were alone, the king turned expectant eyes to the mekbal, who threw himself at the king’s feet. “Rise,” the king said. “Rise and tell me your motive.”

Rav Chaya Hosha Halevi stood up and removed a piece of parchment from his pocket. He folded it up and handed it to the king to read.

King Paul squinted at the parchment. “It’s empty,” he stated.

“His Majesty should put the paper close to his heart,” the mekubal instructed. “Then put it into his pocket for just a moment. And then he’ll be able to read the words.”

The king followed his directions and when he looked at the parchment again, it was no longer empty. There was a list of ten names on the page, ten familiar names. Each of the men on the list was a noble or clergyman close to the king’s inner circle.

“This is a complete list of names of all those who were responsible for the murder,” Rav Chaya Hosha Halevi explained.

The king had a bewildered expression on his face. “I don’t understand. Is this magic?”

“Not magic,” the mekubal said carefully. “But Heavenly intervention to ensure that the wrong people are not accused of a crime they did not commit. The men listed on the paper are the true perpetrators of murder, and they should not be allowed to walk the world freely, capable of repeating their crime, while an entire community of innocent Jews is destroyed.”

“Absolutely,” the king agreed. “But how do I know that you are telling me the truth? Perhaps you framed these men to save your own skin?”

“That should not be too difficult for His Majesty to investigate,” Rav Chaya Hosha Halevi said quietly. “And if it turns out that I am lying, you can always fall back on your original plan of annihilating my people.”

“You are a wise man,” the king said, impressed. “I will do as you say.”

“If I may, I would like to be present when the punishment of the murderer is discussed,” Rav Chaya Hosha Halevi requested. “Perhaps this can happen now, while the advisors still think that I am responsible. I would like to make my own suggestion.”

“That should not be a problem,” the king replied, calling his advisors back into the room. “The rabbi has explained his motive to me,” he told the group. “What terrible death do you think he deserves?”

“Poison,” said one advisor. “But the slow-acting kind of poison, one that will put him through

immeasurable pain while he begs for death to overtake him.

“Hanging,” another opined. “It’s by far the most painful, and it’s also a public spectacle, which will deter future murderers.”

Then, to everyone’s surprise, the condemned rabbi himself spoke up. “The one who killed the king’s son should be brought to the central arena tomorrow, where he will be killed publicly for everyone to see. A hat made entirely of metal should be heated up until its red hot, and the hat should be placed on the murderer’s head. This will guarantee a gruesome and painful death.”

The other advisors nodded in agreement, although they did not understand why the rabbi had arranged such a terrible death for himself. “He’s a strange bird,” one advisor murmured.

Rav Chaya Hosha Halevi was placed into custody to await the following morning while the king began to make discreet inquiries into the ten names on the list the rabbi had given him. When it was clear that the mekubal’s information was accurate, he had ten metal hats prepared.

When the appointed time arrived the next morning, a huge crowd gathered in the arena to witness the rabbi’s cruel death. They watched eagerly as he was led onto the raised platform. The king sat before him. “Speak,” he ordered.

“Let the witnesses come forth and say the truth,” Rav Chaya Hosha Halevi thundered. “Let those who hate the king in their hearts, those who have stolen his child and murdered him in cold blood, admit to their crimes! Let them tell us just how far they were ready to go to in their efforts to incite the king against the Jews!”

And then, to everyone's amazement, a small group of priests and noblemen began to point fingers at each other. "He's the one who thought of it!" a shiny-headed priest with a pointy beard declared, shoving one of the king's advisor's angrily.

"You were the one who pressured us to go ahead!" the nobleman pushed back furiously.

In full view of the crowd, all ten men proceeded to incriminate themselves in the murder of the little prince. And before they even had a chance to process what was happening, Rav Chaya Hosha Halevi was released from his chains and the ten men were led up to the platform instead, where they were duly executed through the burning metal hats that they had so eagerly approved the day prior.

"I am so grateful to know that you were not the murderer," the king told the mekubal as they left the arena. "In my heart, I always knew that the Jews were a good people. From now on, I will continue to ensure your people are treated kindly and fairly under my rule. In return, I ask that you pray for my health and the health of my family, so that such a thing should not happen again."

Rav Chaya Hosha Halevi assured him that he would pray for him, and then returned to the Jewish quarter, where he was greeted with immense gratitude. He utilized the opportunity to caution the people about remaining separate from the non-Jews in every way. For even if one does not actually mingle with the gentiles, celebrating their holidays, wearing their clothing, or talking their slang, breaches the boundaries that separate us from the other nations.

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #TB81

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadin given in BMG

Option 2: Shmussen given in Adelpia

Option 3: Captivating stories taken from shiurim

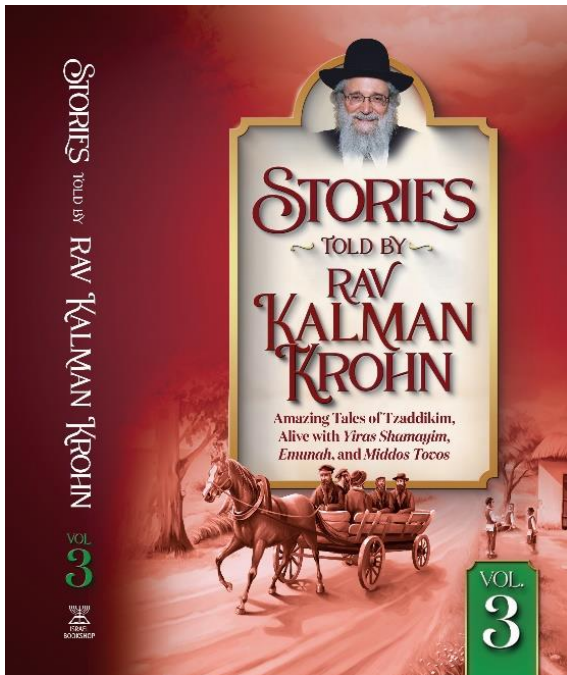
To receive Vaadin by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

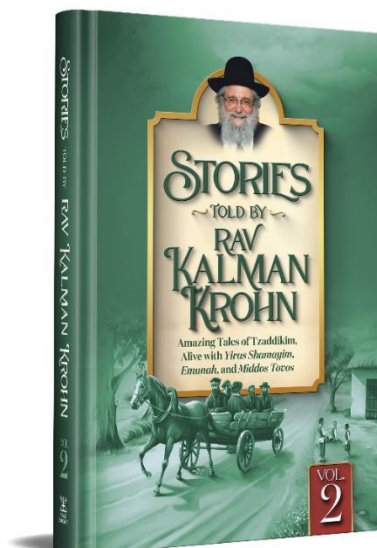
COMING SOON!

Volume THREE!!!

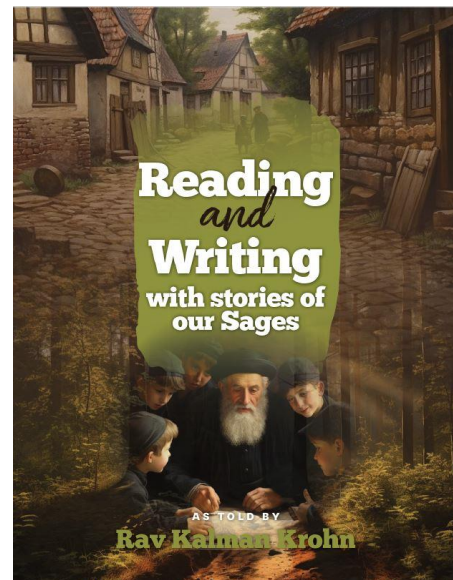
To be released iyh Chanukah 5785

Volume TWO of the
“Stories Told By Rav Kalman Krohn”
Book Series is **NOW** available at your local Judaica
Store.

Volume One of the new curriculum series is
NOW available for Schools to purchase.
Many schools have already placed their orders!
Call/email now to reserve your books while
supplies last.

Call/text 609-807-1783 or
Email torasrebbkalman@gmail.com for a sample

*If you have exceptional content about Reb
Kalman that you think should be inserted into
book 4, please let us know.*

LEARNING FROM OUR LEADERS

בס"ד
PIRCHEI AGUDAS YISROEL OF AMERICA

RAV ISSER ZALMAN MELTZER WAS THE ROSH HAYESHIVA OF YESHIVA ETZ CHAIM IN YERUSHALAYIM.

HIS GRANDSON, THE YOUNG SHNEUR KOTLER, TRAVELED FROM AMERICA TO LEARN IN HIS GRANDFATHER'S LEGENDARY YESHIVA.

...Zaideh, this is such a beautiful pshat. I had a different pshat and was bothered by a question...

A LONG TIME PASSED, AND THEN IT WAS TIME FOR YOUNG SHNEUR TO RETURN TO AMERICA.

THE MOST VALUABLE THING I WILL TAKE HOME WITH ME IS THE PRECIOUS TORAH I HAVE LEARNED WITH THE ZAIDEH!

HE WENT TO TAKE LEAVE OF HIS GRANDFATHER, AND R' ISSER ZALMAN WALKED HIM TO THE WAITING TAXI.

Zaideh, I cannot say in words how much I will miss you and all the Torah we learned together.

TO SHNEUR'S SURPRISE, RAV ISSER ZALMAN DID NOT REACT AS HE EXPECTED.

MY PRECIOUS GRANDSON, MY HEART IS ACHING AS I SEE YOU LEAVE... PLEASE, LET US NOT EMBRACE -- JUST SHAKE MY HAND. L'CHAIM UL'SHOLOM.. TZEISCHEM L'SHOLOM!

BUT... BUT...I DON'T UNDERSTAND....

LET ME EXPLAIN, MY DEAR GRANDSON. DO YOU SEE THOSE BOCHURIM OVER THERE? SINCE WORLD WAR II, MANY OF THEM HAVE NO FAMILIES AT ALL. I'D LIKE NOTHING MORE THAN TO GIVE MY PRECIOUS EINIKEL A HUG AND A KISS, BUT NOT AT THE PRICE OF CAUSING PAIN TO THOSE OTHER BOCHURIM. THEY HAVE NO PARENTS OR GRANDPARENTS TO GO HOME TO.

R' ISSER ZALMAN MELTZER WAS BORN IN MIR, POLAND, TO מר'ם רייזל AND ר' ברוך פֿרץ. AT THE AGE OF 10, HE LEARNED WITH לוי טוב OF MIR. AT THE AGE OF 13, HE LEARNED IN VOLOZHIN WHERE HE WAS A TALENTED STUDENT OF THE GREAT SOLOVEITCHIK R' חיים AND NACHMAN. HE MARRIED THE DAUGHTER OF R' SHraga FEIVEL FRANK (NACHMAN) IN 1891. IN 1894, R' ISSER ZALMAN WAS APPOINTED BY RAV NOSSON TZVI FINKEL AS A SCHOLAR AT THE SLABODKA Yeshiva, TOGETHER WITH HIS BROTHER-IN-LAW, R' MOSHE MORDECHAI EPSTEIN. HE BECAME RABBI IN SLUTSK IN 1897 AND IN 1903 BECAME THE SLUTZKER RABBI, A POSITION HE HELD FOR 30 YEARS. IN 1902, HE FLED WITH HIS Yeshiva TO KLETSK, POLAND. IN 1904, HE EMIGRATED TO AMERICA AND BECAME RABBI OF BROOKLYN. BESIDES HIS SCHOLARSHIP IN Yeshiva, HE WAS KNOWN AS A GREAT TALKER AND WAS THE RABBI OF THE Yeshiva. HE AUTHORED SEVERAL BOOKS. HIS STUDENTS INCLUDED R' שלמה FEINSTEIN, R' חיים LEFKOWITZ, R' משה HENKIN, R' יוסף אֶלְבַּרְט, R' אֶלְבַּרְט, R' SHACH, AND MANY OTHERS.

לי כסלו 1869-1953 5630-5714

זכרון צבי מרדכי

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד

שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

ויביאהו יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה (כד, סז)

פי' רש"י ע"פ חז"ל, שהיתה נעשית דוגמת שרה אמו בכך, שכל זמן ששרה היתה קיימת היה נר דלוק מער"ש לער"ש וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל, ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו.

וכ' תרגם אונקלוס, ואעלה יצחק למשכנא, וחזא והא תקנין עובדהא כעובדי שרה אמה ונסיב ית רבקה. וכתב על זה הגר"ז מבריסק ללמוד מכאן לקח נורא, שהרי פסוק לפני כן (שם סו) מספרת התורה שכשהגיע אליעזר עם רבקה אל יצחק ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה, דהיינו סיפר לו על ההשגחה השמימית המוכיחה כאלף עדים שרבקה היא בת זווגו, דמתחילת הדבר ועד סופו הכל היה מושגח באופן פלאי, טרם יציאתו אברהם אמר לו שהשי"ת ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם (שם ז), כלומר שיהא מלאך שילוונו להביא אשה ליצחק, וכן אירע בפועל שראה בחוש את כל הניסים והמופתים שנעשו לו, שהדרך קצצה לו עד חרן (רש"י שם מב), ועל כך שהנודמנה לו מיד לאחר הנסיון בתפלה שעשה (שם מה), ועל כך שבתואל אבי רבקה רצה לעכב השידוך ובא מלאך והמיתו (רש"י שם נה), ועל אף כל זאת לא התרצה יצחק ליקח אותה תיכף לאשה, ורק לאחר שבחנה במעשיה הטובים וראה שהיו מתוקנים וטובים כשרה אמו אזי לקחה לו לאשה.

קיום מצות נרות שבת ע"י אור חשמל

בשיעור זה נעסוק בדין הדלקת נרות שבת, אם אפשר לצאת יד"ח הדלקת נרות באמצעות נר חשמל, אך קודם שנעבור לשאת ולתת בענין, נקדים ונאמר שבדאי באופן הרגיל נשים זהירות לקיים מצוותן בהדלקת נרות על הצד היותר מהודר כראוי וכיאות, ואין נידון שאלה זו אלא במקרים לא רגילים כגון שנמצאים בבית חולים, מלון וכיוצ"ב שהממונים שם לא נותנים רשות להדליק נרות. לגבי עצם הדלקת נר חשמל ודאי שיש להדליק, דמאחר והיא אנוסה שאינה יכולה להדליק נרות, ברור שעדיף שתדליק נר חשמל שיתכן ויוצאים בו יד"ח [וכפי שיבואר להלן] מאשר שלא תדליק כלל.

עיקר השאלה שיש לדון בו הוא לענין ברכה על הדלקה שכזו, שאם יש צד חזק בהלכה שאינו יוצאת יד"ח בהדלקת נר חשמל, לא תוכל לברך עליה דהרי קיימא לן ספק ברכות להקל, אך מאידך אם הכרעת הפוסקים להצריך ברכה אזי יש איסור שלא לברך שבכך מבטל מצוה דרבנן.

בינותי בספרים שיצאו לאור עולם בתקופת התגלות החשמל המדברים מענין זה, ומסקנתם שאין לברך על נר שכזה, אמנם כשנעיין בנימוקם וטעמיהם נבחין שכל דבריהם אינם שייכים בזמננו, יש מהם שדיברו ממצאות זמנם שחששו שיתכבה נר החשמל מאליו קודם הסעודה, או שהנכרי הממונה על המקום יחליט לכבותו, דזה אינו מצוי בזמננו.

עוד יש שכתבו מחוסר ידיעה שהיתה אז במציאות החשמל לדון שהחשמל כלל אינו אש, אך כהיום הוא דבר ברור ופשוט שאור החשמל שהיה מצוי בזמנם נדלק מלהיטת החוט (filament) ע"י זרימת החשמל בו, ולכן הדלקת חשמל בשבת כרוכה בחיוב סקילה משום מלאכת מבעיר, וכפי שפסק הרמב"ם (פי"ב ה"א) המחמם את הברזל וכו' הרי זה תולדת מבעיר. וביאר בלחם משנה (שם, הובא בשעה"צ סי' שיח אות א) דכשהברזל מלוכלך כ"כ שיוכל לשרוף אז מתחייב על ליבונו משום מבעיר, וראה להלן עוד בענין זה.

יש שטענו (ראה לבושי מרדכי או"ח תליתאי סי' נט אות א, ועוד פוסקים) שהגם שמצד החשמל הוא אש ממש, מ"מ אין יוצאים בו ידי חובה, דנר הוא בשמן ופתילה דוקא ולא בהדלקה שכזו, והביאו ראיה מהגמ' (שבת כ:) דאמרו בפשיטות שאין יוצאים יד"ח הדלקת הנר בלכש, דעץ בעלמא הוא, ופירש"י דלא חזי לפתילה אלא למדורה, הרי מדבריו שצריך שיהא תואר נר עם פתילה, אחרת יהא נחשב למדורה. אולם הלבושי מרדכי במסקנתו (או"ח רביעאי סי' יט אות ב) נטה לומר שרק לגבי נרות חנוכה יש לומר סברא זו דמכיון שהנס היה בפך שמן אז צריך שיהא הנר דומיא דנס, אבל לא לגבי נרות שבת. ולענין הראיה מהגמ' הני"ל בלכש ופירש"י שם, כתב דאדרבא משם אפשר להוכיח בהיפך, דמכך שפירש"י הטעם שאין מדליקין בלכש משום שאינו ראוי להאיר כנר אלא רק לחמם כמדורה, משמע שאילו היה ראוי להאיר כנר לא היה חסרון במה שאינו דולק משמן ושעוה, והוי שפיר נר כשר להדלקת נרות שבת.

וכן צידד הרב פתחי שערים (וויינגוט, שבת כא.) בענין זה, ששאלו חתנו אם מותר לקיים מצות הדלקת נרות שבת וחנוכה בחשמל, והשיב לחלק בין חנוכה לשבת דבחנוכה צריך תואר נר שיהיה שמן ופתילה, דומיא דמנורה במקדש ע"פ הרשב"א עיי"ש, משא"כ בנרות שבת דאדרבא מוכח בגמ' (תענית כה.) שאי"צ תואר נר, מדאמר, בביתו של ר' חנינא בן דוסא שבהכנת נרות שבת נתחלפה לה כלי של שמן בחומץ והיתה עצובה מזה, אמר לה ר' חנינא בתי מאי איכפת לך מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק. הרי שאף חומץ שאינו ראוי כלל להדליק בו בדרך הטבע הכשיר ר' חנינא להדלקת נרות שבת, כ"ש חשמל שעומד להאיר.

והנה בשו"ת הר צבי (ח"ב סי' קיד אות ב) כתב ששמע איש מפי איש ששאל את הגאון ר' יוסף ראזין בעמח"ס צפנת פענח, על מאור חשמל אם מברכין על הדלקתו לנר שבת, והשיב דמטבע לשון הברכה היא 'להדליק' וזה לא חשיב מדליק. כוונתו לומר דמאחר ואינו עושה את עצם ההדלקה אלא רק נותן את האפשרות לזרם לעבור וממילא נכנס זרם חשמל המבעיר את חוט המתכת עד שנעשה ממנו אור, לכך לא יוכל לברך עליו דאינו חשיב שהוא המדליק.^א

אולם יש להביא מש"כ בשו"ת הר צבי (שם, ובהרחבה בח"א סי' קמ"ג) לדון מצד גרמא בעצם קיום המצוה, אם אפשר לצאת ידי"ח המצוה בגרמא שכזו, והוכיח מדברי המג"א (סי' רסג ס"ק יא) שכתב לסמוך על מהר"ם סג"ל לענין אשה ששכחה ולא הדליקה קודם בין השמשות וזכרה מזה בביתו, שיש להתיר לה לצוות לנכרי להדליק ושתברך היא קודם שתהנה לאורו. ואמנם השיג הגאון רע"א (בגליין שו"ע שם) עליו דהא אין שליחות לעכו"ם וא"כ אין ההדלקה מתייחסת אליה ואיך תברך עליה, אכן כבר ביאר השו"ע"ר (שם סעי' יא) טעם הדבר, דעיקר מצות הדלקת נר שבת אינה מעשה ההדלקה בלבד אלא ההנאה והתשמיש לאורה היא עיקר המצוה, אלא שההדלקה שהיא התחלה והכנה למצוה זו מברכים עליה, וזו ששכחה ולא בירכה בתחלת המצוה יכולה לברך קודם עיקר המצוה דהיינו קודם שתהנה לאורו. נמצינו למדים לפי פסק המג"א לביאור השו"ע"ר, שאפשר לצאת ידי"ח הדלקת נרות אף כשאינו מדליק בידים וכן בדיעבד אפשר אף לברך עליו 'להדליק' נר.

להלכה, מצינו להרבה פוסקים שהכריעו בשעת הדחק לצאת ידי חובת נרות שבת בהדלקת חשמל, ראה בשו"ת אחיעזר (ח"ד סי' ו) שהתיר להדליק בברכה, וכ"כ בכתי הגרי"א העניקין להתיר בברכה, וכן בשש"כ (פמ"ג הע' כב) הביא מהרבה אחרונים הסבורים שבשעה"ד אפשר לצאת ידי"ח בהדלקת חשמל בברכה, ועי"ע בכוכבי יצחק (ח"א סי' ב) שהביא כן בשם ר' אהרן קוטלר, וכ"כ בתשובות והנהגות (ח"ב סי' קנו) שכן נראה לדעתו עיקר שיוצאים ידי"ח בהדלקת חשמל, והוסיף דלענין ברכה על אף שמנהג העולם שלא לברך מ"מ מי שחביב עליו מצות נר שבת בברכה ואי אפשר לו בלא זה ניתן לסמוך על עמודי עולם שהתירו להדליק בברכה, עיי"ש. ואף שלכאורה יש מקום לומר שאין ליכנס לשאלה ועדיף שלא לברך, אמנם כמובן שאם יאמר לאשה שתדליק בלא ברכה מרגשת שלא יוצאת המצוה ויש בה חלישת הדעת^ב, ולכן נראה למעשה שידליק בברכה.

אלא שעדיין יש לדון מחדש בנרות לד (LED) המצויים בזמנינו אם גם הם עולים לנר שבת, דהיה מקום לומר שכל הסיבה להחשיב נר חשמל כנר הוא דוקא בנרות כאלו שיש בהם חוט חשמל המתאדם ומתלהט, דשפיר מיקרי אש משא"כ נרות לד הללו שאין בהם אש ממש אולי הדלקתם לא תעלה לנרות שבת, אך אין זה נכון, דבספר שבות יצחק (פ"ג עמ' לב) כתב בשם הגרי"ש אלישיב שיוצאים ידי חובת הדלקת נרות שבת אף בהדלקת פלורוסנט (fluorescent) ועל אף שאינו אש ממש, אין בזה חסרון, מאחר ועיקר המצוה אינה שיהא נר מאש אלא שידליק אור והרי הדליק, ואף לשון הברכה 'להדליק' מתאים לאומרו על יצירת אור הפלורוסנט כפי שאכן כך הוא בלשון בני אדם, ע"כ.

כדבריו כתב גם האור לציון (ח"ב פ"ח תשובה יב) שיוצאים ידי"ח בהדלקת פלורוסנט, וכ"כ בתשובות והנהגות (ח"ו סי' סח), אלא שהוסיף שעל אף שמטבע לשון הברכה להדליק נר אינו מתאים לאומרו על נר חשמל, מיהו שפיר אפשר לברך עליו בנוסח זה מאחר ויוצאים בו ידי"ח המצוה שמטרתה הדלקת אור.^ג

והנה בשש"כ שם כתב עוד בשם הגרש"ז אויערבך לחלק בין אור חשמל שבא מתחנת כח (energy company) דאין לברך עליו שהרי זה חשיב בשעת הדלקה כמדליק בלא שמן, כיון שבהדלקתו סומך על זה שככל רגע ורגע ייווצר זרם חדש בתחנה שלא היה כלל בעולם מקודם והוא יחמם וישאירו דלוק, לבין אם מדליק פנס וכיוצא"ב המופעל ע"י מצבר (battery) אשר הזרם כבר צבור ונמצא בתוכו בעת הדלקתו, דשפיר מסתבר שיכולים לצאת בו ידי"ח ואף לברך עליו עכ"ד. כדבריו כתב גם בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ח תשובה יב). אמנם מדברי כל הפוסקים הנ"ל שסתמו שיוצאים ידי"ח בהדלקת נר חשמל ולא חילקו בסוגי החשמל, נראה שסברו שבכל סוגי החשמל יוצאים ידי"ח.

למעשה, א. באופן הרגיל, בודאי ראוי ויאות להדליק נרות ממש לכבוד שבת קודש, כפי שהיה נהוג בכל בית ישראל מאז ומקדם.
ב. הנמצאים בבית חולים, מלון וכיוצא"ב מקומות שאין רשות להדליק נרות ממש, יש להדליק נר חשמל ולברך עליו, אך לתתלה אם אפשר עדיף שידליקו חשמל כדוגמת פנס (flashlight) וכיוצא"ב המופעל ע"י מצבר (battery) ואינו מחובר כל העת לתחנת כח.

^א וכפי שמצינו כן בהל' נטילת ידים לסעודה (סי' קנ"ט סעי' כ) שהמטהר ידיו בטבילה במקוה או מעיין עלתה לו טהרה לידיו, ומברך במטבע לשון הרגיל 'על נטילת ידים' הגם שהוא לא נטל ידיו ובחר לטהרם בדרך אחרת ע"י טבילה, מ"מ מכיון שבכך שטיהר את ידיו קיים את תכלית מצותם של חז"ל יכול לברך את נוסח הברכה שתיקנו על מצוה זו, הכא נמי נימא הכי, דמכיון שבהדלקת אור הפלורוסנט קיים את תכלית מצותם של חז"ל להאיר את החשיכה, יוכל לברך את נוסח הברכה שתיקנו על מצוה זו הגם שהיא אינה תואמת ממש את אופן קיום המצוה

אמנם הרמ"א בהל' נט"י שם חולק על השו"ע וסובר שהמטהר ידיו בטבילה מברך על טבילת ידים או על שטיפת ידים, מיהו כבר כת המשי"ב (שם ס"ק צו) שהסכמת האחרונים כדעת השו"ע לברך על נטילת ידים, עיי"ש.

^ב גם בתשובות והנהגות (ח"ב סי' קנו) כתב סברת חילוק זה רק לענין חשש ברכה עליו, אך לענין לצאת בו ידי"ח דעתו עיקר כהפוסקים שבכל אופן יוצאים בזה ידי"ח, וכבר הובא בפנים לעיל שאף לענין ברכה היקל באם חביב עליו נר בברכה ואי אפשר לו בלעדי.

^א ונראה שמסתבר שאין כוונתו לחלוק על כל הפוסקים לענין פתיחת חשמל בשבת שדנוהו כמבעיר אש הגם שהוא רק נותן אפשרות לזרם חשמל לעבור ולא הקילו לדון כגורם בלבד, ד"ל דאף הוא מודה אלא שהוא סבור לחלק בין הנידונים, דלענין איסור מלאכה גרמא כזו ודאי נחשבת לעשייה גמורה בכדי להתחייב עליה, דהוי דומיא דפותח בידקא דמיא, אבל לענין מצות הדלקת נרות שבת צריך שיהא הוא ממש המדליק ולא שידלק בגרמא על ידו.

ראה שם עוד שלענין ברכת מאורי האש של הבדלה אפשר לברך עליו דחשמל אש הוא, ואין חסרון במטבע לשון הברכה.

^ב וכידוע מש"כ באגרות משה (ח"א סי' י) לגבי בני אדם שצריכין להתפלל בחורף לאחר עלות קודם זמן יכיר, שאף שכתב בב"ה"ל (ס"ל) שאין לסמוך על שיטת ר"פ שמוטר לברך ומה שבמרכין על תפילין לאו שפיר עבד, כתב באג"מ שם דיכולין להניח גם עם ברכה, וכתב דלהניח בלא ברכה לא יבין איש שאינו ת"ח ויבוא להקל ולזלזל בהנחתם עיי"ש, וק"ו בנשים שידמו להם שלא קיימו את המצוה. ועוד כתבנו לעיל שעל הצד שמחויב לברך, אם אינו מברך מבטל מצוה דרבנן.

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

הגליון נתנדב ע"י
הרב דוד כץ שליט"א
והרב ד"ר יוסף דב פרעגער שליט"א
יה"ר שיזכו הם וב"ב וכיוצ"ח
לסיעתא דשמיא בכל העינים
Project of Israel Heritage Foundation

אבעלי אסופות – תעניות בה"ב

קבלת תענית בה"ב

רבינו זצ"ל כתב, דאפשר לקבל תענית בלא נדר וכמו שמצינו בתעניות בה"ב שא"צ קבלה גמורה, רק יכול להתנות בעת עניית אמן על מי שבוך לתעניות בה"ב שאם ירצה יתענה ואם לא לא יתענה, (וכמבאר במשנ"ב סי' תצ"ב סק"ג וסי' תקס"ב סקל"ט וכע"ז כ' החיד"א במורה באצבע סי' ג' סק"ז שיכול לקבל תענית עד שיאמר מזמור וכן עי' בשו"ת הלק"ט ח"א סי' כ"ה ועי' ח' חת"ס ע"ז ל"ד א'), ודן בזה עם חמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ועי' בקובץ תשובות (ח"א סי' נ"ז ס"ב) ובאגרות וכתבים דרך אמונה (סי' קל"ח ו"ב אגרות הגרי"ש סי' מ"ד) שהשיבו חמיו, דכוונת המשנ"ב דעד תחילת התענית יכול לעמוד בספק אבל בתחילת התענית צריך החלטה גמורה שלא יהיה פת בסלו (עי' רש"י כתובות ס"ב ב' ד"ה אינו דומה), אמנם עי' בביאור"ל (סי' תקס"ב ס"ב ד"ה שרגל) דגם אחר שהתחיל התענית כיון דרק ענה אמן ולא קבל בפירוש יכול להתענות רק עד חצות ע"ש, ולמעשה כתב רבינו מכתב בעת הבחירה ובעת מגיפת הקורונה שראוי לקבל תענית ואפשר לומר בשעת קבלה בלי נדר או עד שארצה אך אם לא יתענה עד אחרי תפילת המנחה לא יאמר ענינו, (נדפס באגרות וכתבים דרך אמונה סי' ש"ז וגם בלא נדר אף שאינו בחומר נדר יש לו חוב לקיים דברו אם יכול עי' שו"ת שבט הלוי ח"י סי' קנ"ו ותשוה"ל ח"ב סי' תע"ז וח"ג סי' ק"ס, ועי' בשו"ע סי' תקס"ב סי' ג', ועי' מש"כ החפץ חיים באגרות ומאמרים סימן ע"ו שיאמר הנני מקבל עלי בל"ב בקבלה שלא אחטא).

מקור לתעניות בה"ב

בס' אדרת שמואל (אות קפ"ו) מובא מהגר"ש סלאנט זצ"ל שנהגו אחר פסח ואחר סוכות לומר סליחות בה"ב אע"פ שלא נהגו בני אשכנז בהוספת יוצרות וכי"ב במשך כל השנה (כמבאר בשו"ע סי' תצ"ב ס"א) מכיון שיש להם קצת מקור מחז"ל, ומובא שם במילואי אדרת (אות ר"ט) ששאלו מרבינו זצ"ל היכן המקור בחז"ל לתעניות אלו, וענה, במשנה תענית בצומות והיינו מש"כ בתענית (ט"ז ב') שלש תעניות הראשונות שני וחמישי ושני, (וע"ע בביאור הגר"א לשו"ע שם מתוס' קדושין פ"א א' ד"ה קטבא) ובס' כל משאלותיך (עמוד קס"ג) נשאל רבינו, אברך רוצה לצום תענית בה"ב אבל המציאות אצלו שאם יצום לפחות חמישים איש ידעו מכך האם יצא שכרו בהפסדו, והשיב רבינו, דבר שהוא מעיקר הדין אין להתחשב בפרסום הדבר ותענית בה"ב הרי בעיקר זה דין רק אנו לא נוהגים היום כן ולכן אין להתחשב בפרסום, ולמעשה רבינו זצ"ל לא נהג להתענות בהם רק לומר סליחות, (אלא ד"א של הלכה פמ"ח ס"ה).

סליחות בה"ב לפני התפילה

נשאל רבינו זצ"ל, בעת שיוצא שזמן שחרית של ותיקין מאד מאוחר ויש שרוצים שיאמרו את סליחות תעניות בה"ב לפני התפילה ועי"ז לא יגמרו מאוחר תפלת שחרית, האם רשאים לומר סליחות אלו לפני התפילה כמו שאומרים סליחות לפני ראש השנה, והשיב רבינו, לפני התפילה, (עזרת עליעזר ח"ב עמוד פ"ו).

טעם אמירת סליחות בה"ב בתוך התפילה

נשאל רבינו זצ"ל, מדוע בתעניות נוהגים לומר סליחות אחרי שמונה עשרה ואילו לפני ראש השנה ובעשרת ימי תשובה אומרים לפני התפילה או בלילה ולא לאחר שמונה עשרה של שחרית, והשיב רבינו, מפני שזה הרבה. (עזרת עליעזר שם).

אמירת אשרי ח"ק נפ"א ותתקבל

שאלתי מרבינו זצ"ל, במקום שאומרים סליחות בתענית בה"ב ושאר סליחות של תעניות לפני שחרית, האם יאמרו לפני הסליחות אשרי ובגמר הסליחות יאמרו נפילת אפים וקדיש תתקבל כפי שאומרים בסליחות בימים שלפני ראש השנה או שיאמרו את הסליחות לבד בלא לומר אשרי ולא נפילת אפים, והשיב רבינו, יאמרו אשרי וח"ק לפני הסליחות, ונפ"א ותתקבל אחר הסליחות, (תורת אמן ח"ב עמוד תמ"ג, וכ"כ בעזרת עליעזר שם ובסדר יו"כ קטן השיב רבינו דא"א תתקבל אם הוא ממש סמוך לתפילת מנחה).

למה א"א טעם אמירת סליחות אלו

נשאל רבינו זצ"ל, מדוע בסליחות של תענית בה"ב לא מזכירים ומפרטים את הסיבה שלשם כך אומרים בכלל סליחות אלו כמו בשבעה עשר בתמוז ובעשרה בטבת שמזכירים את עיקר הטעם הרי גם כאן היו צריכים להזכיר את עיקר הסיבה שתיקנו תענית בה"ב בגלל שאולי לא ניצלו את ימי הפסח וימי הסוכות כמו שצריך, והשיב רבינו, הכל בכלל (שם עמוד פ"ז).

נמצא במקום שא"א סליחות בה"ב

נשאל רבינו זצ"ל, מי שמתפלל בבית כנסת שלא אומרים שם סליחות בתענית בה"ב האם בימים אלו ילך להתפלל בית כנסת אחר כדי לומר סליחות בה"ב, והשיב רבינו, ישלים אחר התפילה או ילך לבית כנסת אחר, (עזרת עליעזר תפילה ב' עמוד פ"ו).

מקום קבוע כשא"א שם סליחות

נשאל רבינו זצ"ל, מי שיש לו מקום קבוע לתפלתו לתפלת שחרית במנין קבוע ושם לא אומרים סליחות של בה"ב האם להתפלל במנין הקבוע או ללכת לבית כנסת אחר שאומרים שם סליחות, והשיב רבינו, להתפלל במקום אחר שאומרים סליחות, (עזרת עליעזר שם).

אבינו מלכנו באמצע סליחות

נשאל רבינו זצ"ל, בימי תענית בה"ב וכן בסליחות כיצד הדין בעומד באמצע סליחות ושומע את הציבור שהתחיל לומר אבינו מלכנו האם ידלג ויאמר עמהם אבינו מלכנו ואח"כ יחזור לסליחות היכן שהפסיק או שלא חייב לומר אבינו מלכנו עם הציבור וימשיך כל הזמן היכן שאוהז בסליחות, והשיב רבינו, ישלימם לאחר התפילה, (עזרת עליעזר שם).

טעם החלפת פזמון מלאכי רחמים

נשאל רבינו זצ"ל, מדוע נוהגים בימי תענית בה"ב להחליף את הפזמון של יום שני ולאומרו ביום חמישי ואת הפזמון של יום חמישי ביום שני, והשיב רבינו, כי זה מנהג חוץ לארץ, (עזרת עליעזר שם).

חתן בתענית בה"ב

נשאל רבינו זצ"ל, האם חתן אומר את הסליחות בתעניות ציבור או שהוא לא אומר כלל, והשיב רבינו, אומר (עזרת עליעזר שם, וכ"כ בשמו במנהגי ביהכ"ס חו"א פ"ב עמוד ל' ובקונטרס הזכרונות סי' כ"ט סט"ו שאומרים כל הסליחות ואבינו מלכנו ורק תחנון א"א ודלא כלוח א"י, ע"ש). עוד נשאל רבינו זצ"ל, בחור שנהג להתענות בתענית בה"ב חצי יום כיצד ינהג בשעה שהוא חתן באמצע השבע ברכות ויש תענית בה"ב האם צריך להתענות חצי יום, והשיב רבינו, אין צריך. (עזרת עליעזר שם).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורית מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

המחנך הג"ר סנדר פרייזלר זצ"ל תלמידו בכנו של רבינו (ד' חשון תשפ"ד) | רה"י הגר"א מ שך (ט"ו חשון תשס"ב)

הג"ר יעקב פינקלשטיין זצ"ל מרבני ישיבת 'תפארת ציון' (כ"ח חשון) | המשגיח ד'ליקווד' הגה"צ רבי נתן מאיר זואכטפויגל (ב' כסלו תשנ"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגה"צ רבי בן ציון הלוי במברגר זצ"ל (גלב"ע י"ח תשרי תשנ"א)

רבי בן ציון נראה משתתף בחופה, ועל ידו (בימין) עומד הרב מפונבז' הגרי"ש כהנמן

הילד המפריע שהציל מחילול שבת ח"ו

במהלך הכנת המאמר על הקשר המיוחד שהיה בין רבינו לבין המשגיח רבי בן ציון הלוי במברגר זצ"ל, נחשפנו לעובדא מדהימה שלא התפרסמה עד כה, שאנחנו אינה קשורה במישרין לרבי בן ציון, אך התרחשה עם חתנו בעל המעשה שליט"א, ומשבה הסיפור לידנו, איננו מחמיצים להביאו במסגרת זו:

"היה זה, לפני כחמישים שנה, בערך בשנת תשל"ג, בהיותי אברך צעיר לימים" - מעיד לנו בעל המעשה.

היתה לי קביעות לנצל את לילות השבת החורפיים הארוכים, וללמוד את השעות הארוכות הללו, עם חברותא תלמיד חכם. תקופה מסוימת למדנו מידי ליל שבת קודש, בישיבת 'בית מאיר', שלא היה רחוק כל כך מביתי.

ליל שבת אחת, באמצע הלימוד, כבה מאור החשמל הכשר (גנרטור) בישיבה, ונאלצנו לחפש בית מדרש חילופי באזור כדי להמשיך בו את הלימוד.

פנינו איפה, לבית הכנסת 'לדרמן' הסמוך, שם דלקו ה'לוקסים' שהפיצו אור עמום, אך עדיין ניתן ללמוד לאורו. התיישבנו, הוצאנו ספרים ושקענו בלימוד 'שולחן ערוך' בעיון רב. להפתעתי הרבה, כעבור מספר דקות, הגיע מביתו מרן הגר"ח קניבסקי, שהתגורר כידוע בבית הסמוך לבית הכנסת, עם בנו הקטן שהיה אז כבן עשר, והתיישב בספסל הצמוד מלפנינו, הוציא גמרא והחל אף הוא ללמוד במרץ רב.

בנו הצעיר של רבי חיים, ישב על כסא סמוך והתנדנד באפס מעשה, הוא פיוס לעצמו ניגון חרישי, ואפילו לא פתח כל ספר. במבט חטוף התפלאנו מעט, בליכי אף התרעמתי קצת, מדוע ילד מגיע לבית הכנסת בשביל להעביר את הזמן, וגם קצת מסיח את הריכוז מהלימוד... אך לא ייחסנו חשיבות רבה לדבר, והמשכנו אני והחברותא לשקוע בלימוד.

כעבור כשעתיים, סיימו את הלימוד, וקמנו להחזיר את הספרים לארון. באותו רגע, הבחנו בדבר משונה: גם מרן רבי חיים קניבסקי קם מהמקום, מחזיר את הספר לארון וחוזר עם בנו הביתה. היה לי מוזר שהוא מסיים את הלימוד בדיוק בדקה בה סיימנו, אך כמוכן לא אמרתי כלום.

כעבור רגעים קצרים היכה בי הברק בתדהמה: אני הלא הייתי רגיל ללמוד בלילות שבת כרגיל ולסמוך על הבאור הלכה המתיר ללמוד לאור נרות ימינו על ידי שמניחים פתק סמוך לנרות עם הכיתוב "שבת קודש אין להטות ח"ו", וכך נוהגים בני תורה רבים, ולא ידעתי שבבית הכנסת 'לדרמן' לא נהוג כן, משום שהחזון איש החמיר שלא לסמוך על זה. וממילא אין שום פתק על די ה'לוקסים' בבית הכנסת.

רבי חיים קניבסקי, שמע בביתו את קולות הלימוד העולים מבית הכנסת, ונחרד. הרי יושבים להם אברכים ולומדים לאור הנר בלא שום היתר, כי אפילו 'פתק' המזכיר שלא להטות הנרות, אין בבית הכנסת. הוא לא רצה חלילה לבטל אותנו מהלימוד, אך גם לא רצה שניכשל לעבור על גזירת חז"ל שאסרו ללמוד לאור הנר בשבת שמא יטה ח"ו את הנר.

וכך, בלא אומר ודברים, הוא פשוט יצא בעצמו מביתו, כשהוא מבקש מאחד מילדיו להתלוות אליו, ולהיות 'שומר' על שלשטנו, שאז מותר ללמוד לאור הנר, וכך נחוש בנוח, וגם לא נעבור על גזירת חז"ל. והוא נשאר לשבת וללמוד לידנו עד שנסיים את הלימוד. הילד 'שומר' הציל אותנו מלהיכשל לעבור על גזירת חכמים.

בינו נא זאת!

רבי בן ציון זצ"ל נולד בשנת תר"פ בפרנקפורט שבאשכנז, וכאשר עלה עם משפחתו לארץ ישראל, גלה למקום תורה, ולמד בפתח תקוה בישיבת לומז'א. מספר שנים אחריו נכנס גם רבינו ללמוד בישיבה, ומשם הכירו זה את זה. בהיותו בישיבה דבק רבי בן ציון ברבותיו בעלי המוסר הגאונים הצדיקים רבי אליהו דושינצ'ר ורבי אבא גרוסברד, וכאשר ייסד מרן הרב מפונבז' את הישיבה בבני ברק, הוא ביקש מקבוצת תלמידים מובחרת מהישיבה בפתח תקוה, - ביניהם רבינו - לבוא ולהימנות על תלמידי הישיבה, רבינו סירב להצעתו, אך רבי בן ציון נענה ועבר ללמוד בישיבת פונבז' יחד עם המשגיח רבי אבא גרוסברד. ולימים אף נקרא לכהן בישיבת פונבז' כמשגיח רוחני, עד להסתלקותו באופן פתאומי בחג הסוכות, י"ח תשרי תשמ"א.

המחברות שנמצאו

אחרי פטירתו של רבי בן ציון מצאו בני משפחתו צורר מחברות ודפים בכתב ידו של רבי בן ציון, בו העלה על הכתב פסקי הלכות ששאל את מרן החזון איש, ותשובות שענה לו החזון איש בכתב ידו, וכן תשובות שענה לו בעל פה, ועוד גנוזות ושיחות מוסר מרבותיו שרשם לעצמו.

וסיפר חתנו הגאון רבי עזריאל פרישמן שליט"א, שהוא החליט לעלוי נשמת חמיו זצ"ל להעתיק את הכתבים ולסדר אותם כדי שיעמדו ימים רבים.

והיות ורוב הדברים נוגעים להלכה, הוא הסתפק אם נכון יהיה להדפיס אותם לנחלת הכלל, או להימנע מפרסום.

הוא החליט לעלות אל רבינו, והראה לו את הדברים, וגם את המחברות והפתקים המקוריים שענה עליהם החזון איש, ואת הפתקים שרשם רבי בן ציון מה ששמע בעל פה מהחזון איש.

ההוראה: תדפיס את הדברים

רבינו התרגש ושמח מאוד, הוא עבר קטע אחר קטע, והתבטא על נאמנותו של רבי בן ציון כי הוא בר סמכא, וניתן לסמוך גם על מה ששמע רבי בן ציון בעל פה מהחזון איש.

אחרי כן ביקש מרבי עזריאל, אני רוצה לעיין בדברים, תשאיר לי את המחברת עוד יום, ואבקש רשות גם להעתיק לעצמי. רבי עזריאל - כמוכן - הסכים בשמחה, וכבר באותו לילה רבינו רשם עשרות ציונים ומראי מקומות על ההלכות, בעיון ובבקיאות,

כאשר החזיר לו רבינו את המחברת, האיץ בו להדפיס את הכתבים ולא להשתהות, יען יש בהדפסת הדברים זיכוי הרבים והרבצת תורה. ואכן בשנת תשס"ג הופיע הספר "גנזי שערי ציון" לאור עולם, כאשר כל הערותיו של רבינו הודפסו שם בשלימות, במדור "ציונים".

רשם לעצמו

כפי שעולה מן הדברים, רבינו אכן סמך מאוד על דיוקו של רבי בן ציון בכתבת פסקי ההלכות, וב'קונטרס הזכרונות' (שהופיע אך לפני חודשים ספורים מכתב יד רבינו), בו העלה רבינו על הכתב זכרונות של פסקי הלכות והנהגות ממרן החזון איש. ובעיון בין דפי הספר עולה כי הוא העתיק לעצמו למעלה מחמישים (!!) פסקי הלכות ממחברתו הנ"ל של רבי בן ציון, תוך כדי שהוא מציין בכל מקום בקצרה "הרב"צ במברגר".

תמונות של המשגיח רבי בן ציון במברגר בפרסום ראשון

משמאל לימין: המגיד רבי יעקב גלינסקי (עומד), החתן, רבי בן ציון, רבי שלמה ברמן

ברכת ייש"כ לנכדו של המשגיח הגה"צ רבי בן ציון - רבי מאיר פרישמן שליט"א מרבני ישיבת 'גאון יעקב' בני ברק על עזרתו

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

פֶּשֶׁר דְּבַר | בַּעֲנֵי הַפֶּרֶשָׁה

בענין מספר בני נח

[י'] וַיֹּלֶד נָח שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יִפְתָּ:

ברש"י סוף בראשית כתב, אמר רבי יודן מה טעם כל הדורות הולידו למאור שנה זזה [נח] לחמש מאות, אמר הקב"ה אם רשעים הם יאבדו במים ורע לצדיק זה, ואם צדיקים הם אטריח עליו לעשות תיבות הרבה, ע"כ. ומבואר שאילו היה לנח הרבה בנים היה נח צריך לבנות תיבות הרבה, והוא טיפחא רבה לנח וע"כ לא נולד לנח בנים עד היותו ה' מאות שנה.

י"ל"ד שכיון שבתביבה היה ריבוי גדול מאוד של כל בע"ח שנוצרו בששת ימי בראשית, והוא נס גדול שתיבה זאת תחזיק את כולם, ומה'ס תחזיק התיבה גם ריבוי האנשים, ומה'ל ריבוי הבע"ח, ומה'ל ריבוי האנשים בני נח, ובמה נצריך תיבות הרבה לריבוי הנשים, וצ"ע.

ומו"ר הגרד"ל שליט"א אמר בזה, דחזינן דבר נפלא בזה, שבנ"א המרובים כ"א ואחד דעת עצמית לו, ואינו יכול להיות בתיבה אחת עם חברו, וע"כ הוצרך נח להיות מועיניו נכשב שלא יוליד בנים הרבה, מסתדרים להיות במקום אחד, וע"כ אילו היו נח הרבה בנים לא יצטרכו לתיבות הרבה. (חצר הכתנים)

מצוות פו"ד אצל נח*.

וַיֵּרָא חָם אֲבִי כְנָעַן אֶת עֲרֹת אָבִיו וַיַּגֵּד לִשְׁנֵי אֶחָיו בַּחוּץ:

פירוש רש"י, וירא את ערות אביז - יש אומרים סרסו ויש אומרים רבעו:
והוסיף בזה ביאור כו"ר הגרד"ל שליט"א, שהנה מצוות פ"ר נצטוו נח בפנ"ע, באופן פרטי, כדכתיב לעיל במקרא, עי"ש, והוא צווי יתר מושאר בני האדם, מוחמת שנצטוו באופן פרטי להם בנבואה¹. ובזה גדל עוול של כנען בסרוסו של נח, שביטל לו קיום מצוה כזו שנצטוו באופן פרטי, ודו"ק. (שם)

במצוות פו"ר בעבד ובכנען

ובתוס' בחגיגה ב' ב', כתב בשק"ט שם אי עבד מצווה בפ"ר או לא שהרי אין לעבד יחס לבנו, וכתב בסוף דבריו, בזה"ל, ועוד פרו ורבו אכולו בני נח כתיב אף לכנען, ע"כ. והוא שנקטו שמצוות פ"ר בקרא נצטוה בה נח ובניו, והנה"ל ל"ד אי ס"ל כשית' רש"י שכל ב"נ עד מות"ל מצויים בפ"ר, או שנה ובניו שצטוו בפירוש שאני, ובהו כ"ע מודו שמצויים בפ"ר כמצווה פרטית להם.² ובגוף דברי התוס' חזינו שפשיט"ל שנקעו היה בעולם בזמן צוה ה"ר, ובהו הוכיח שגם כנען העבד היה מצווה בזה, א"צ ב' בתרתי, שהיה שנקעו היה בעולם, כוכ"כ"א נעשה עבד אלא לאחר מנעשה שחרות שנה, ומזה הוכחה איכא בה לצוי דפ"ר בעבד בעלמא, לא כנען וכרי בעלמא הוא, ולא עבד, וביותר א"צ אף ענין העבדות לחסור חסו, הוא עבד לישראל ולא עבד לכנען, והכא נקעו לא היה עבד לישראל אלא לכללות בניו, ובמה חשוב עבד כנעני לישראל להפקיע שם יחס ממונו, וצ"ע. וכזה שמעתי לתמוה מו"ר הגדול ר' שלטי"א. (סס)

בדברי הרמב"ם בחטא הע"ז*.

[י' ח'] וְכֹשֶׁ יֵלֵד אֶת נִמְרֹד הוּא הֵחָל לִהְיוֹת גִּבּוֹר בָּאָרֶץ:

ופירש רש"י, להיות גבור - להמריד כל העולם על הקדוש ברוך הוא בעצת דור הפלגה:

כתב הרמב"ם פ"א מוע"ז ה"א, כימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים היה, וכו', ואח"כ כתב בה"ב שם, ואחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי שקר ואמרו וכו', ופשט דבר זה בכל העולם לעבוד את הצורות בעבודות משונות וזו מזו ולחקריב להם ולהשתחוות, וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו ונמצאו כל עם הארץ הנשים והקטנים אינם יודעים אלא הצורה של עץ ושל אבן אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר, ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו. ע"כ.

והעיר בזה מו"ר הגדול שליט"א, דפשטות דברי הרמב"ם נראה דבא לכתוב את השתלשלות עניני הע"ז בעולם, שתחילתו היה ע"י אנוש, וכמוהו השתלשול לכל העולם כולו הע"ז, עד שכל היקום כולו לא הכיר השם הנכבד והנורא, והדבר תמוה ביותר, דהא במבול נחרב העולם כולו לגמרי, ואין זכר כלל למועשים שנעשו עד אותו הזמן, וכל הבריאה התחילה עם נח ובניו, ואין זכר לקודמים כלל, ובמה הרמב"ם הביא כלל טעות אנוש, וצ"ע.

והגם ש"ל"פ דמחמת טעות אנוש ובגין נשתרש העולם עין חטא הע"ז ומכח השפעתם נעשה כן, הגם שאין המשיך למועשיהם מחמת המבול, מוכ"מ פשטות הרמב"ם מראה שטעות אנוש העמידה בהמשכחותה לכולם, אולם י"ל דחם בנו של נח העביר טעות העולם שלפני המבול לדור שאחר המבול, אולם לא נזכר זאת שחם היה עובד ע"ז.³ וז"ע.

- ↑ ועודר בזה מור' הגרד' שלט"א, שהנה מבורא במקראות שחם הרשיע במעשה דנח, ומכ"מ זכה מקודם לנבואה ששמע צויו ה' במאמר פרו ורבו וולאז את הארץ, וכה"ג חזינו בענין קין שרצה את אחיו, ומכ"מ שמע פי ה' שדיבר איתו, ואי"ז גירע אותו מלהיות בר מעלה לשמוע פי ה'.
- ↑ ובע"ה חזק' באמונה ובטחון פי"ו שכתב "גם קין בנו אם כי נתלכלכו כפיו בדם אחיו הנרצה, עדיין לא פגה צחצחת נפשו להקשיב קשב רב ממורמים, ואזנו שומעת אי הבל אחיו", ע"כ.
- ↑ ובע"ה אמצא למלמי' מושגה למלך [מלכים י'] שכתב ממש כדברינו, "וראתי לרבותינו בכלי התוס' בפ"ק דהגיגה (דף ב') ד"ה לא תתו בראא שכתבו בסוף דבריהם ועוד פרו ורבו וולאזו ב"נ כתיב אף לנבען ע"כ [נמצא עיני ב"נ בעיך פסוק סימן קכ"ב]:
- ↑ וראתי להרב בעל חידושי הלכות שכתב על דברי התוס' הלה וז"ל הוא דבר תמוה דהא מצות פ"ו לישראל ולא לב"ב כדאמרין בהדיא בפרק ארבע מיתות והרי פרו ורבו שנאמרה לפני ב' דכתבי פרו ורבו ושנית בלוי ולישראל נאמרה ולא לב"ב וז"ע ע"ל.
- ↑ דברים הללו נכתבו בשלח ופי' דברי התוס' שחם פשוטים שהדבר ידוע דהא דאמרין דכל מצוה שנאמרה לפני נח ולא נשנית בסיני דלישראל נאמרה ולא לב"ב היינו מוסיף ואילך דכשבאו לסיני ישראל שיצאו לקדושה עמדו באיסורם אבל עינ'ם ניטלה מהם וכל זה הוא מבורא בדברי רש"י שם בפרק ארבע מיתות אי קודם סיני פשיטא דמצות פ"ו היתה מוטלת על כל בני נח ומילה ג"כ לתירוצא קמא דאמרין ההוא לשבת הוא דאתא פשיטא דכל ב"נ היו מזהירים במצות מילה אלא דכשבאו לסיני ניטלה מבני נח וגשאר לישראל, ע"כ דברי המל"מ, ותודה להשי"ת שזכניי לכון לדבריו הקדושים האלו.
- ↑ והובא בשם הגאון ר' יהודה אריה תפארת שלט"א, שביאר שעז' של אנשי דינו כשיתוף, שהרי עבדו הקב"ה דרך אמצעי, ובהוצא [אי"ד סימן ס"ב ס"ק כ"א] כתב שאין כתיב נאסר בשיתוף ואסבר לה שם, עיי' שם לפני' בדין שאחד מובדל כטעות זו, שאיב"ז איסור, ועי' בדין שינצל מהמבול, ועוד הביא שם לדייק מלשון הרמב"ם [פ"ה ג"ה א'] שרק עובד שיתוף אסור, אבל מאמרין לשיתוף מותר, ועי' בדין שאחד מופיע שם ס"ל כן, ובדבריו התחיל לעז"ז בעולם.

אחד מגאוני הדור ההולכים בצדי דרכים, היה הגאון רבי חיים פריימן זצ"ל, וקשר מיוחד היה לו עם רבינו יבדלח"ט שהרבה להעריצו לספר בשבחו.

תולדותיו בקצרה

רבי חיים פריימן זצ"ל, נולד בפרנקפורט שעל המיין, בט"ו סיון תרצ"ב, לאביו החבר ר' ישראל מאיר ז"ל. ולאמו מרת חוה בת רבי אברהם הקשר זצ"ל.

אביו ר' ישראל מאיר, היה ת"ח גדול ורופא, שקבע את עצמו ללימוד תורה בכל עת מצוא. היה רופאם של רבנים גדולים, שבשכרו היה מבקש ביאור בדברי התוספות בהם הוא מתקשה... נפטר בשיבה טובה בגיל תשעים ושש, בערב סוכות תשנ"ד.

בפרוץ השואה נמלטה המשפחה והגיעה לארה"ב. שם למד רבי חיים בישיבת תורה ודעת, ובישיבת חפץ חיים בה קיבל סמיכה מראש הישיבה רבי מנדל זקס זצ"ל. לאחר מכן גויס לצבא האמריקאי במשך שנתיים - בהן הקפיד במסירות נפש על ארכל כשר, בד בבד עם קביעות עיתים לתורה.

בבית הכנסת בו התפלל באמריקה כיהן כרב רבי ישראל זאב סתם, חניך ישיבת קלם (בסוף ימיו בארץ ישראל), שהמליץ לו לעלות וללמוד בישיבת פוניבז' שבבני ברק, בה החל אז לכהן כמשגיח ידיו מקלם - רבי יחזקאל לוינשטיין. ובקיץ תשי"ז נכנס בשעריה של ישיבת פוניבז', כשאניו מש ממקום מושבו בבית המדרש בהתמדה עצומה. אפיזודה מאפיינת, היא גלויה של היכל ישיבת פוניבז' שהופקה באותם הימים, כאשר ההיכל כולו ריק ורק תלמיד אחד בלבד יושב שם - רבי חיים זצ"ל.

הרב מפוניבז' שידך לו את בתה של הגב' מונק, מנהלת בתי אבות שע"י ישיבת פוניבז'. ביום חתונתו - בר"ח מרחשוון תשי"ט - ישב ולמד בהיכל הישיבה עד השעה 4 אחה"צ... ומיום שהקים את ביתו היתה דלת הבית פתוחה בפני כל, כשרעייתו תבלחט"א בטוב ליבה מקבלת מקשיבה ויועצת. סעודות השבת בביתו היו עמוסות באורחים, גם אלה שבכל בית אחר הם בלתי רצויים, אך בביתו קיבלו תחושת אחווה, עד שחלקם קראו את שם משפחתם 'פריימן', כן גידל בביתו במשך השנים עשרות ילדים עזובים וחולים. הרבה לשוחח בד"ע עם ידידיו הגאונים רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל ולהבחל"ח רבינו שליט"א, ועם העילוי רבי אהרון יהושע צוקער זצ"ל עמו אף למד בחברותא במשך שנים ארוכות כאשר השיחות ביניהם מלוות ב'קודים' של מראי מקומות בלתי מובנים לסובבים.

החמיר לעצמו כשיטת הרמב"ם שלא ליטול שכר על תלמוד תורה, ומימיו לא לקח את המלגה הניתנת לאברכי הכולל בפוניבז'. כאשר הכביד עול הפרנסה, פנה ללמד דינים בסמינר הרב וולף בבני ברק, במשך כחמש עשרה שנה. ובעל הקהלות יעקב זצ"ל הורה לנכדותיו, שעליהן לסמוך על הפסקים שלמדו אצל רבי חיים פריימן ללא עוררין.

באותם ימים חיבר את ספרו הראשון - ספר מקורי וייחודי שראה לנכון להוציא לאור בעקבות שאלות וספקות שראו עיניו, הוא הספר 'הטיפול בתינוק בשבת'. בשנים מאוחרות יותר הוציא לאור קיצור הלכות לשון הרע, והלכות תרומות ומעשרות.

במשך תריסר שנים כיהן כר"מ בישיבה לצעירים 'אור התלמוד' בבני ברק שישד ידידו ורעו הגאון רבי חיים אלעזר צובנר זצ"ל. ולאחר מכן, ועד יומו האחרון, עסק בההדרת תורתם של ראשונים. מתוך עמל גדול הוציא מתחת ידו 'תוספתא' על סדר נזיקין

קדשים וטהרות, כשהוא משקיע הון ואון רב בעריכה והעיון בסוגיות. כן ההדיר את ספרו של הראב"ד 'כתוב שם'. מלאכה זו, מסורת אבות היא לו, שכן זקנו רבי יעקב, גם הוא ההדיר ספרי ראשונים רבים (בהם: איסור והיתר לרש"י, אמורל, לקט יושר ועוד).

אור ליום רביעי כ"ח תשרי שנת תשע"ה בדרך לתפלת מעריב התמוטט ונפטר בתוך כמה דקות לצערם של בני משפחתו ותלמידיו הקרובים ועפ"י הוראת רבינו נקבעה הלוויה למחרת בבוקר כדי לתת לו הכבוד האחרון וכדאמר בהספדו שנפטר גאון וצדיק שקדן גדול שלא פסק פומיה מגידסא כל ימיו שזכינו כולנו ללקחו הטוב שהשיב לכל מבקשי השם בענוות חן בכל מקום בתורה.

ובספרו דיני חלת ארץ ישראל (בני ברק - תשס"ג) יש הערות רבות מרבינו שליט"א

ובעת שהוציא את ספרו תוספתא מהדורת ווינה ח"ב, אחר הסכמת מרן הגרמ"ה הירש שליט"א. הוסיף מרן רבינו:

גם אני מצטרף לכל הדברים הנ"ל אשר הכרתים אף ראיתם כל השנים שהיתה לנו הזכות להיות במחיצה אחת עם הגאון הצדיק זצ"ל מוצ"ש ק"פ עקב תשע"ה דוב לנדו

ועל מצבת קבורתו כתב ידידו רבינו שליט"א את הנוסח הבא: **שקד על התורה בהתמדה עצומה והשיב לשואליו בכל חדרי התורה בסבר פנים יפות האיר פני תבל בחיבוריו הנפלאים בהלכה ובתורת הראשונים ובשיעוריו המאלפים בתורה ובהלכה עובד ד' בכל כוחו בתורה בתפילה ולימוד המוסר ובדקדוק המצוה ולא החזיק טיבולא לנפשיה גמל חסד בגופו להחיות לב נדכאים והאיר פניו לכל אדם שומר פיו ולשונו מלשון ר' רכילות ומחלוקת.**

הבדל בין פתי לשוטה

הנה השו"ע שם בחו"מ סי' ל"ה סעי' י' כותב דהפתאים ביותר שאינן מכירים דברים שסותרים זה את זה ולא יבינו ענייני הדבר כדרך שמבינים שאר עם הארץ הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב. ומסביר הסמ"ע בס"ק כ"א, דההבדל בין פתי לשוטה הוא שהשוטה משובשת ומטורפת לגמרי בדבר א' מהדברים אבל בשאר דברים הוא חכם כשאר בני אדם, משא"כ הפתי אינו מטורף לגמרי בשום דבר ורק שאין לו שכל גמור ואינו מבין שום דבר כדרך שאר בני אדם. ולכן כ' הסמ"ע דאע"פ דנפסק דגם הפתי פסול לעדות מ"מ לאו שם שוטה עליו.

מפני הסמ"ע הנ"ל טען מו"ח הגר"ח פריימן [שמרוב חסדו וטוב לבו גידל בבית שלו ביחד עם להבחל"ח חמותו הצדקנית עשרות ילדים בפיגור שכלי או מה שנק' ילדי דאון] שבודאי הילדים בפיגור שכלי כגון ילדי דאון או מונגולאיד הם חייבים במצוות ויכולים לצרפם למנין כיון שהם לא שוטים אלא פתאים והם יודעים שיש הקב"ה הנם, בשמים ושמיאנו מתפללים אליהם. וכ"כ מרן הגרש"ז אויערבאך (מנחת שלמה ח"כ סי' ל"ה) דמפגר שיש לו דעת כבן שש ושבע וידע שהקב"ה נתן לנו את התורה ואנחנו מקיימין מצוותיה מצטרף למנין, אע"פ שלענין עונשין פטור.

אבל הגאון המופלא ר' דוב לנדו [ר"י סלבודקה] לא הסכים עם הגדרה זו, וטען למו"ח שצריכים שיכולים להראות עצמאות ואחריות על הדברים שלהם ולכן צריכים לבדוק אם הם יכולים לעשות שליחויות בשבילנו כגון להביא דואר לכתובת שנגיד להם. (שמחת הלבבות לחתנו הרה"ג ר' שמחה הונלנדר שליט"א)

הגאון רבי יאיר דוד זצ"ל מנהל ת"ת אור זרחה נלב"ע כ"ט תשרי תשע"ט

מתוך הספד רבינו... צדיק וישר שעשה מפעלים גדולים שכל הציבור נהנה מהם. כולנו יודעים כמה המצב של טלטול בשבת ברשות הרבים שהיה קיים בבני ברק שהחזון איש כל כך כאב את זה כידוע וכמפורסם, והוא הראשון שהחל בעשיית עירובין שמתאימים לכל פרטי הדין במסירות, לבדו עשה, ועוד במקומות אחרים גם כן.

זה זכות גדולה, שהיום זה דבר כה פשוט שכבר כולם יודעים את זה אבל הוא עשה זאת במסירות רבה כשעוד לא ידעו מזה כולם, כמו שנוכחתי בעצמי וכן יש סיפורים מפלאים ששמעתי. זיכה את הציבור שלא יטלטלו בשבת. והיום בכל מקום כבר עושים, וזו זכות נפלאה מאד - זכות השבת.

וכן גם דברים אחרים שהוא עשה, בענייני כשרות, דברים מיוחדים.

דובר יסודי וגדול זה עניין החינוך, שהוא עמוד בראש התלמוד תורה כאן החיידר, והמשיך את מה שהמייסדים - בקו וברוח שהמייסדים ייסדו אותו והמשיך את זה

והעמיד עוד מאות תלמידים דור אחר דור, כולם אהובים כולם ברורים עצומות. הכל ביושר, אדם ישר, תדמית היושר, גם בן אדם לחברו ויתר והכל עשה למען השני, אבל כשנגע העניין לכבוד שמיי - אז הוא עמד בתוקף על המשמר.

כל ימיו היה אהוב על כולם רוח הבריות הייתה מאד נוחה הימנו, הנה אנתנו מלווים אותו לבית עולמו ביחד עם כל הפעולות הגדולות שעשה - לשבת. כמה אפשר לדבר על שבת הרי היה מצב גרוע ממש, לא צריכים להאריך. אנשים הולכים בעקבותיו במעשים בענייני כשרות שהוא עשה שלא כל כך ידועים, אולי כן ידועים קצת. בחינוך שנעמד בראש החינוך, ועוד פעולות הרבה. וכולו היה אהוב ונחמד לכולם ואהוב לכולם. צנוע ומעולה.

וכלנו כואבים על העדר אדם נעלה אדם יקר מאד במעלה, צדיק שהלך לעולמו, השם ישלח תנחומים למשפחה הגדולה, ולרבנית שתחיה שעמדה לימינו כל השנים, וכל הצאצאים.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

פרשת נח תשפ"ה (51)

מאמין ואינו מאמין

אמר הדברים שתמה השתא כביעתא דציצלא לא משגחנין בלשון לגלוג שישמע ר' יוחנן, דאל"ה אמאי הי' צריך להגיע אח"ז משום שאילולי לא ראית לא האמנות, הרי במפורש לגלג ולא האמין, ועוד שתיכף הי' לו להענישו, ופשוט דר"י לא שמע זה קודם, וכל מה שר' יוחנן שמע ממנו הי' רק מה שבא ואמר לו רבי דרוש כו' כאשר אמרת כן ראיתי.

וכמו"כ יש להתבונן בגדלות ר' יוחנן, דהנה נתאר לעצמנו, אדם הדורש ומחדש איזה חידוש, כמה נעים וחביב שיבוא חבירו וכ"ש תלמידו ויאמר לו תניא דמסייע לך, ומה עוד שהביא לו ראייה על דבר בלתי מציאותי, שכך ראה במפורש במציאות, וכך אמרו לו מלאכי השרת, אמנם ר' יוחנן לא שמח כלל בזה, שאותו הוודאות הי' לו קודם עדותו של אותו תלמיד, שבשעה שר' יוחנן דרש את המקרא הי' לו בזה כל הוודאות הגמורה שיכולה להיות, וראיית הדבר במציאות כבר לא הוסיפה לו כלום, ולגלוגו של אותו תלמיד הי' ממה שראה בו ר' יוחנן שהראיה במציאות הוסיפה לו בוודאות הענין, וזה נקרא כבר 'מלגלג', כי הראי' המוחשית אסור לה להוסיף כלום על ראיית השכל שבאמונה, וכיון שכך נדרש הפסוק, שוב אסור לה להמציאות להוסיף כלום בוודאות הענין, ודוק היטב בזה. ויש להשוות לזה דברי רבי יוחנן בן זכאי בגיטין דנ"ו ע"א שאמר לאספסיינוס שלמא עלך מלכא ונכנס בסכנת נפשות וסמך אדרשת הקרא 'והלכנו באדיר יפול' ואין אדיר אלא מלך עיי"ש.

ונראה דזו ג"כ כוונת חז"ל במה שהביא רש"י שנה מאמין ואינו מאמין הי', ודאי שהאמין וגם עשה תיבה, אבל כשהתחיל לדרת המבול הראי' המוחשית בחושים הגשמיים הוסיפה לו משהו דמשהו, ובמדרגת נח הצדיק תמים הי' זה פגם באמונה, ונקרא 'מאמין ואינו מאמין' ונחתם עליו בתורה שנכנס מפני מי המבול שדחקוהו המים, כיון שהראי' בחוש הוסיפה משהו על האמונה השכלית וזהו קטנות באמונה.

וַיָּבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׁי בָנָיו אִתּוֹ אֶל הַתֵּבָה מִפְּנֵי מִי הַמַּבּוּל (ז, 1)

ברש"י, אף נח מקטני אמנה הי', מאמין ואינו מאמין שיבא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים עכ"ל, וכבר תמהו ע"ז, דהאיך יתכן לומר כן על 'נח איש צדיק תמים' שהי' מקטני אמנה, ואף מי שדורשו לגנאי שרק בדורותיו הי' צדיק תמים אבל א"א לומר שלא האמין שיבא המבול, וכמה שנים טרח עד שבנה התיבה והכין בה כל מאכל והפסוק מעיד עליו 'ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלקים כן עשה'.

והנראה בזה עפ"י הגמ' ב"ב דע"ה ע"א כי הא דיתיב ר"י וקדריש עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים וחוקק בהן עשר על עשרים ומעמידן בשערי ירושלים, לגלג עליו אותו תלמיד, השתא כביעתא דציצלא לא משגחנין כולי האי משגחנין, לימים הפליגה ספינתו בים, הוא מלאכי השרת דיתבי וקמנסרי אבנים טובות ומרגליות שהם ל' על ל' וחוקק בהן עשר ברום עשרים, א"ל הני למאן, אמרו ל' שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים, אתא לקמי' דר' יוחנן א"ל דרוש רבי, לך נאה לדרוש, כאשר אמרת כן ראיתי, א"ל ריקא אלמלא ראית לא האמנות, מלגלג על דברי חכמים אתה, נתן ענינו בו ונעשה גל של עצמות עכ"ל הגמ', והמתבונן יראה עומק דעתם של רבותינו ז"ל, דהנה ר' יוחנן דרש ממקרא ד'שערך לאבני אקדה' ששערי ירושלים יהיו מאבנים טובות, ומכח זה דרש על גודל האבנים, ואף שאין אנו רואים כן כעת בעולם אפילו כביעתא דציצלא מ"מ מכח דרשת הקרא מוכח שיהי' כך. והנה פשוט שאין אנו יכולים בכלל לתאר לעצמנו ולהבין אפילו במקצת גדלותו ומעלתו של תלמיד דר' יוחנן שהי' אמורא, וראה מלאכי השרת ודיבר עמם וענו לו כדבר איש אל רעהו, ומן השמים סייעוהו שיראה ויבין ביאור הקרא בגודל האבנים.

וברור ופשוט שמה שאמרו רז"ל לגלג עליו אותו תלמיד, ע"כ צ"ל שלא

משפט דור המבול

וַיִּשְׁכַּח הָאֱנוֹשׁ (ח, א)

ועשאה, לכן נענש בגיהנום של אש, משא"כ מי שעובר על מצות עשה דהיינו שהקב"ה ציוה עליו שיעשה והוא הי' קר ולא עשאה לכך נענש בגיהנום של שלג, ואעפ"י שיותר חמור עונשו של העובר על ל"ת שממרה את פי הקב"ה בקום ועשה, מאשר מי שהמרה פי הקב"ה במצות עשה שעבר על ציווי בשב ואל"ת, אבל יש חסרון יותר גדול בהעובר על עשה כיון שנחסר לו העשה, ולכן מצד השכר יותר גדול המקיים מצות עשה, מש"ה כשהרשעים נמצאים בגיהנום של אש שהוא על מה שעברו בעולם הזה על ל"ת הם צועקים וה' שהוא לשון שמחה על שהם מתחטאים ומתטהרים מעוונם בעברם על ל"ת, אבל הרשעים שנמצאים בגיהנום של שלג שהוא על אי קיום מ"ע הן אמת שהם מתטהרים מחטאם על מה שהמרו ציווי הקב"ה, אבל הם מרגישים את חסרון של קיום העשה וזה אינם יכולים להשיג ע"י עונש הגיהנום ולכן הם צועקים ווי ועי' דברי הרב שושן סודות סי' קפ"ז המועתק בהקדמת ס' חרדים, ודוק היטב.

ולפי"ז י"ל דברי רב חסדא בגמ' שם ברותחין קלקלו בעבירה ברותחין נידונו, דלא קאי רק על עבירה של ניאוף, אלא על כל העבירות שלהם עפ"י מה שכתב הרמב"ן בפ' וישלח בביאור ז' מצות שנצטוו בני נח שנחלק על הרמב"ם ששמה לא' מו' מצוות להושיב דינים, וס"ל להרמב"ן דבני נח אינם נהרגים אלא על ל"ת ולא על מצות עשה, וזהו שאמרו בגמ' על בן נח אזהרה שלהן זו היא מיתתן ולא תקרא אזהרה אלא המניעה בלאו עכ"ל,

בגמ' ר"ה י"ב ע"א ובסנהדרין ק"ח ע"ב. אמר רב חסדא ברותחין קלקלו בעבירה וברותחין נדונו, כתיב הכא (בראשית ח') 'וישכו המים' וכתוב התם 'וחמת המלך שככה' ופירש"י נחה מרתחו ה"נ מים נחו מרתחתן. ונראה בביאור דברי רב חסדא עפ"י מה ששמעתי זה רבות בשנים בלמדי בישיבת לומז'א בפ"ת, מפי הגאון הצדיק רבי יחיאל מרדכי גורדון זצ"ל מלומז'א, בדרש שדרש בליל יום הכיפורים קודם תפלת מעריב, על הא דתנן בעדיות פ"ב ה"י משפט רשעים בגיהנום י"ב חודש, והביא ע"ז מדרש חז"ל (נמצא בילקוט ראה רמז תתצב) ו' חדשים הם נידונים בגיהנום של אש ועוד ו' חדשים בגיהנום של שלג, ובגיהנום של אש הם צועקים וה' ובגיהנום של שלג הם צועקים ווי והוא פלאי, וביאר הדברים עפ"י דאמרו' במדרש איכה פ"א ל"א עה"פ היו צריה לראש, בן בטיח בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי שהי' ממונה על האוצרות ואוקיד כל אוצרייא, שמע רבן יוחנן ב"ז אמר ווי, אזלין אמרין לבן בטיח אמר חביבך ווי, שלח ואתייה, א"ל למה אמרת ווי, א"ל לא אמרתי ווי אלא זה כו', בין ווי לזה נמלט ריב"ז כו' ע"כ, ומבואר דווי הוא לשון צער אבל זה הוא לשון שמחה עיי"ש.

וביאר הגר"מ גורדון זצ"ל דגיהנום של אש מגיע לאדם על מה שעבר על לא תעשה, שהקב"ה רצה שהוא לא יעשה העבירה והלך זה וחיים עצמו

ועיי"ש במתני' דעדיות דגם דור המבול נידון י"ב חודש כמשפט רשעים בגיהנום, אבל שונה משפט דור המבול דכל הי"ב חודש היו בגיהנום של אש, כיון דברותחין קלקלו והיינו שעברו על ז' לאוין דב"נ ולכן נענשו

ברותחין, משא"כ רשעים בגיהנום נידונים גם בגיהנום של שלג על מה שעברו על מ"ע.

מתפתה ביינו

הודאה הוא הכרת טובה וד"ז מיסודי האמונה, וכמו שאחז"ל (ברכות לג: ומגילה כה:): שהודאה היא כעין קבלת מלכות שמים, והשווה האומר 'מודים מודים' כאומר 'שמע שמע' שמשחקין אותו משום דמיוזי כשתי רשויות, והשומע את הש"צ אומר מודים צריך להשתתף עמו כמו השומע את הציבור קוראים את שמע שצריך לומר עמהם, והגדירו לנו חז"ל שחוץ מחיוב האדם להודות לבוראו על כל טובותיו ונפלאותיו שעושה עמו בכל עת, עוד נוסף חיוב הודאה על עצם החסד שאנו יכולים להודות לקב"ה על טובותיו המרובים. לכן אנו אומרים ב'מודים דרבנן' 'מודים אנחנו לך וכו' על שאנחנו מודים לך', שאנו מודים לקב"ה על כך שנתן בלבנו ובכוחנו להיות מודים לו.

וענין זה של הודאה על ההודאה, נכלל ג"כ בדברי חז"ל הנז' 'כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו', שבאמת ראוי לאדם שיודה למיטיבו ביינו ונכסיו של מקבל הטובה ולא ביינו של נותן הטובה, אולם אצל הקב"ה הרי א"א להודות לו ביינו של מקבל הטובה, שהרי הבריאה כולה היא קנינו, ואף עקימת פינו ומבטא שפתינו שלו הוא, וכן אמר דוד המלך ע"ה (דה"י כט): 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך'. הדבר היחיד שיכול האדם לתת לקב"ה משלו, הוא דביקות בו ית' כדברי רש"י בסוטה הנ"ל שאנו מודים לקב"ה 'על שנתת בלבנו להיות דבוקים בך ומודים לך', ע"ז אחז"ל שהקב"ה 'מתפתה ביינו', יינו של הקב"ה היא ההודאה לקב"ה ע"י שימוש בכלים של הקב"ה עצמו, ו'מתפתה' ענינו דביקות. 'מתפתה ביינו' היינו שהקב"ה מאפשר לאדם להידבק אליו באמצעות ההודאה, וזו היא מהותה של ההודאה – דביקות בבורא ית'. דביקות זו היא עצמה שזכר עצום ונורא שזוכה לו האדם, וע"ז עצמו צריך האדם שוב להודות לקב"ה, על עצם הדביקות המונחת בהודאה, וכשאדם מודה על כך שוב זוכה הוא ליתר דביקות ועוד גדל חיובו להודות גם על כן, וכך הלאה עד אין קץ.

ויכן נח מןפת לה' וגו' ויעל עלת במןפת. וירח ה' את ריח הניחח ויאמר ה' אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה (ח, כ – כ"א)

בגמ' עירובין דס"ה א' כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנא' וירח ה' את ריח הניחח, ובח"א מהרש"א שם ביאר דקדוק הלשון שלא אמרו 'מתפתה ביינו' אלא 'מתפתה ביינו' דר"ל על יין שהוא קניינו ובבעלותו, וכוונתם שהנה דרך ארץ באיש שיחטא לחבירו שיחזור עליו לפייסו במשתה ולגימית יין כדי שיתרצה לו, ודיברו חז"ל במעלת האיש שאינו מדקדק שהחוטא נגדו יביא יין משלו להשקותו, אבל הוא מתפתה מהאיש אשר אשם לו ומתפייס עמו ביינן של עצמו, הר"ז יש בו מדעת קונו שנא' וירח ה' וגו' לא אוסף לקלל וגו' שנתרצה הקב"ה להתפייס עם בריותיו המקריבים לפניו את שלו, כדכתיב אם ארבע וגו' כי לי תבל ומלואה, ופי' זה מדקדק קצת שאמר 'ביינו' בוי"ו ולא קאמר 'ביין' ע"כ תוכן ד' מהרש"א שם.

וכע"ז פי' כאן באוה"ח בשם זקינו זצ"ל והוסיף שאי"ז רק לענין פיוס על חטא ואשמה כמו"ש מהרש"א, אלא על מי שצריך טובה ונשיאת חן מחבירו והוא עושה משתה לכבודו ע"ד שעשתה אסתר לאחשורוש במשתה היין, ועל כגון זה אחז"ל כל המתפתה מיינן שלו, כי יגיש אליו אורח כוס של יין מיינו של בעה"ב ובאמצעותו יתעורר מעצמו לעשות לו מבוקשו בלי שום דיבור ובקשה מפורטת הר"ז יש בו מדעת קונו, וד"ז נלמד ממה שנדב הקב"ה להיטיב ונשבע שלא יכרית עוד כל בשר אפי' שלא שאלו ממנו ע"ז כלום ע"ז, אלא כביכול מעצמו נתרצה להבטיח כן, וד"ז מורה כאילו קיבל הקב"ה מקודם קרבן שאינו שלו מנכסי המקריב, והגם שהם נכסי שמים אשר ברא בעולמו אבל נתייחס כאילו הוא מנכסי המקריב ורוצה הוא לשלם עבורו.

והנה בגמ' סוטה ד"מ א' מבואר ענין 'מודים דרבנן' שאומרים בו 'מודים אנחנו לך' – על שאנחנו מודים לך, ופרש"י 'על שאנו מודים לך' – על שנתת בלבנו להיות דבוקים בך ומודים לך'. ויסוד הדברים, שכל ענין

זיקוקין דנורא דנפקו מפומיה דרבינו הגדול מרן שליט"א בימי חג הסוכות שעל"ט

המוני בית ישראל ובראש גדולי ישראל וראשי ישיבות, מרביצי תורה ואישי ציבור, עלו במהלך ימי החג למעונו של רבינו הגדול מרן שליט"א להקביל פני רבו ברגל ולהתברך בברכת המועד. במהלך החג שח רבינו מרן שליט"א מענייני דיומא: נמצאים אנו בצילא דמהימנותא, וזמן זה הוא מסוגל לחיזוק באמונה שהקב"ה מנהיג את הטבע, אמונה וביטחון בהשגחה פרטית, וזה טעם המצוה למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני, שהקבה עשה לנו נס תמידי כל הארבעים שנה במדבר שסכנו עלינו בעניי כבוד שלא יכנו שרב ושמם, ולכן נצטוונו לצאת מדירת הקבע שבה האדם דר בכל ימות השנה ולעבור לדירת ערא, כדי להשריש בקרבנו בכל שנה שאנו יושבים תמיד על שולחנו של מקום בביתו של הקב"ה, ובגמ' סוכה ד"ט כשם שחל שם שמים על קרבן חגיגה שמקריבים לפניו ית', כך גם חל ש"ש על הסוכה. כך הי' במדבר כשבני ישראל היו מוקפים בהיקף עניי הכבוד ובכך הרגישו שהם נמצאים על שולחנו של מקום, וכך נזכה גם לעתיד לבוא, כשהקב"ה יפרוש עלינו סוכת עורו של לויתן. הנה בכל התקופה האחרונה אנו זוכים לראות ניסים גלויים, כשמכל צד וצד קמים עלינו להשימדינו והקב"ה עושה איתנו ניסים גלויים. הרי כל יום זורקים לפה מאות טילים... צריך להיות עיוור כדי לא לראות את יד ה'.

בהזדמנות אחת סיפר לי מרן הסטייפלער זצוק"ל, כי לאחר השואה הנוראה, הגיע לארץ ישראל קרוב משפחה של מו"ר מרן החזו"א זיע"א. אותו יהודי, לצערנו, כפר באמונה התמימה בהשגחת הבורא עולם, זאת ככל הנראה כתוצאה מהסבל הנורא שעבר עליו בתקופת השואה, ובמהלך שהותו בארץ הגיע לבקר את מרן החזו"א. מרן זצ"ל ישב עם אותו א' זמן מאד ממושך, ניסה להסביר לו, לשכנע אותו, אך ללא הועיל. אותו יהודי נשאר חזק בכפירתו בהשגחת בורא עולם. כשראה החזו"א שאין תכלית בדברים, סיים את השיחה ואמר לו, 'אם לא מאמינים אז בשביל מה חיים? אדם שאינו מאמין בקב"ה, בשביל מה הוא חי? לאחר מכן, שאותו יהודי ביקש לחזור לחו"ל, ובשעת עלייתו על סולם המטוס (כך היו עולים למטוס באותם הימים) נפל ממנו ומת. כך סיפר לי הסטייפלער בזמנו. אנחנו נמצאים בתקופה של 'ניסים וניסיונות'. מצד א' ניסים, ומצד ב' ניסיונות, אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו, בגוף ובנפש, שומעים כ"כ הרבה צרות של הכלל והפרט, דם ישראל נשפך כמים, הרבה מאחינו בית ישראל נמצאים בזמנים קשים, של צער, של עגמת נפש, של כאב לב נורא. יש הרוגים ויש פצועים ל"ע, אנחנו שותפים איתם וכואבים את כאבם, והקב"ה ירחם. אבל תפקידנו להתחזק באמונה, לדעת שאין עוד מלבדו והוא לבדו עושה עושה ויעשה לכל הברואים. הרחמן יקים לנו במהרה את סוכת שלומו, ונזכה בקרוב לזהיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' א' ושמו א', ויה"ר שנזכה לישועה ורחמים בכל העניינים ושכולנו נזכה לראות את זרענו אחרינו הולכים בדרך הישר אכ"ר.

(נכתב ע"י א' השומעים שלא בשעת אמירת הדברים)

מבית הדבד

ממזן ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

דאכילה שהנאתך מרובה משוך ידך הימנה ועשה לקיום הדין, וכעת כבר מובין מדוע נתעוררה לו תאווה דכיון דיש שאלה על הבשר כבר דחפו היצר לאכול ממנו. וכך גם כאן, אחר שהתחילו להתפתות אחר היצר הרע בזה, מיד גם היה נראה נחמד למראה ותאווה לעיניים כי כשהיצר הרע בענין מציילא מתגברת התאווה לזה.

הספדן של צדיקים מעכב את הפורענות

בגמרא סנהדרין קח: איתא ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ, מה טיבם של שבעת הימים, אמר רב אלו ימי אבילות של מתושלח, ללמדך שהספדן של צדיקים מעכבין את הפורענות לבא; ובאור הדברים דלעיל עמוד א' שם איתא שגם אחר שהקב"ה כבר ניחם על הבריאה כי רבה רעתם, וביקש להביא מבול, ומי מעכב אמר להם פרידה אחת יש לי להוציא מכאן; וזה מתושלח שכל זמן שהוא חי הוא מעכב את המבול, ובפשוטו הענין בזה דכל זמן שהיה מתושלח חי לא ירד המבול כי זכותו הגינה על הדור, אולם רש"י שם כתב מתושלח הצדיק ימות קודם, ולא יהיה נדון עמו; וצ"ב דמושום זה הרי יכול להכניסו בתיבה יחד עם נח, ולא יהא נידון במבול.

ובאור הדברים שצדיק שקשור ומחובר עם בני דורו ומשפיע עליהם, אם העולם נמחה במבול אפילו אם הוא עצמו יהי בתוך התיבה וינצל, הרי הוא נידון עמו, מה שבני דורו נענשים הוא עונש גם עבורו, ולכן כל זמן שמתושלח חי לא יכול לדרת המבול, ואחר שמת כבר יכול המבול לבוא, אבל נתעכב עוד שבעת ימים שבהם עסקו בהספדו, ולמדנו מזה מועלת ההספד שכשעוסקים בהספדן של צדיקים הרי זה כאילו הם נמצאים איתנו, וגם זה מעכב את הפורענות.

הטעם שנח לא יצא

ובעיקר מה שנח לא יצא לפני שהשי"ת אמר לו לצאת שמעתי שהגרב"ד פוברסקי יישב שהיה דין שכל היקום נתבטל ורק התיבה היה לה דין של עולם אחר שהיה לו קיום, וא"כ כ"ז שלא נאמר לו לצאת ולא הוסר דין וימח מהיקום אילו היה יוצא היה נימוח, ויל"פ, שו"מ בקהלת רבה פרשה י' פיסקא ו' עיי"ש. (תהילת יצחק)

איך מרצון לוחיתם כאלוקים נכנסת תאווה

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל. (בראשית ג, ו)

הנה הנחש בא והשיאם שהסיבה שנאסרה עליהם האכילה מעץ הדעת היא מפני שהאכילה תרומם אותם למצב של והייתם כאלוקים להיות ממש כמוהו וכביכול לכן מונע מהם מלאכול מהעץ כמובאר בפסוקים, ומחשבות אלו הגבירו אצלו את הרצון לעבור על הציווי ולנסות להגיע לשלימות האדם, אולם לאחר שאמר הנחש לאשה והייתם כאלוקים יודעי טוב ורע, נאמר ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ואכל נכנס כאן ענין התאווה לפרי.

וצריך ביאור מה ענין התאווה לכאן, והרי מטרותיה היתה לזכות לוחיתם כאלוקים וגו', ויש להביא בענין זה המעשה עם הבית הלוי ז"ע שנסע בשליחות מצוה, ובדרכו עבר דרך ביתו של הגאון רבי בנימין דיסקין זצ"ל אביו של השרף רבי יהושע ליב זצ"ל והפצירו בו שיעוד עמום ואמר שנחפז הוא לדרכו ואינו יכול להתעכב כי לדבר מצוה הולך, ובקשוהו שלכל הפחות ישלחו עמו ארוחה צידה לדרך והסכים לזה.

אחר שעזב את ביתם נתישבו בני המשפחה לאכול ונתעוררה שאלה על העוף שנתנו מומנו מנתו של הבית הלוי ונחרדו על זאת, ומיהרו ושלחו אחריו עגלון מהיר שיודיעו דבר השאלה שלא יאכל העוף ח"ו.

מיהר העגלון אחריו והגיע לפונדקו אחר שעת הארוחה וחשב שאיחר את המועד, שאל את הפונדקאי אם סעד כבר בעל בית הלוי, והשיב לו שביקש מומנו צלחת לאכול מנתו, אולם ראה שהושיט ידו ליטול מהאוכל וחזר ומשך ידו מן האוכל ולא אכל, ונתפעלו מזה מאוד שמופת הוא וניגשו לבעל בית הלוי וסיפרו לו דבר המעשה שנתעוררה שאלה על העוף ומופת הוא שניצל מאכילתו.

ענה שאין כאן מופת כלל, אלא תמיד כשבא לאכול אינו מרגיש תאווה לאכול כלל, וכעת הרגיש שתאב הוא לאכול וכיון שכן קיים דברי חז"ל גיטין (ע, א)

משולחני של רבנו

מכיון שהייתי ילד קטן כיבדו אותי להחזיק את נר ההבדלה, כשהתחלתי ללמוד חומש שאלני רבי אלחנן הידוע אתה האם אדם הראשון היה גוי או יהודי.

הרהרתי קמעה והשבתי חייב להיות שהאדם הראשון היה גוי, שכן אם היה יהודי כל צאצאיו היו יהודים, ואילו בעולם ישנם הרבה גוים מוכח כי אדם הראשון היה גוי, האיר רבי אלחנן וסרמן את פניו אלי בהתפעלות וצבט לי על לחי.

האם אדם הראשון היה גוי או יהודי

בהיות רבינו שליט"א בן שלש נטלו אביו מרן הגאון רבי דוד זצ"ל לשיעורו של הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד ראש ישיבת אהל תורה בברנוביץ' השיעור התקיים מידי שבת לעת השקיעה בו מסר רבי אלחנן שיחה לאברכים. שח מרן שליט"א

כבוד מלכים

מרן הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל גלב"ע כ"ג תשרי תש"פ

מקרה מעניין אירע בשנים עברו עת בביתה של רבינו עבדה בעבודות הבית עוזרת מרוסיה, וכשהשכילה לראות את אור התורה והמצוות של רבינו שליט"א וביתו ביקשה להתגייר, בתחילה דחאה רבינו שליט"א כדון, אך לאחר שהתעקשה בזה סייע לה רבינו שליט"א והעמיד לה עזרה וסיוע ללמדה ולהדריכה, לאחר שבחנה רבינו שליט"א וראה לנכון כי יודעת היא את אשר לפניה פנה רבינו למרן זצ"ל וביקש ממנו לגיירה, מרן זצ"ל לא השתתה ומיד נפנה לגיירה כדת וכדין, היו שהעירו למרן זצ"ל כי נוהג בגירותה זריות יתירה, אך מרן זצ"ל לא חש לזה וסמך על רבינו שליט"א, ביום גיורה כשחזרה לביתה מבית הדין, פנתה לרבינו שליט"א והשיחה בפניו כי עליה לבשל כל מאכלה מחדש, ואין לה להשתמש במה שהיה

קשר של עשרות שנים היה בין מרן הגרב"ק זצ"ל ליבדלחט"א מרן שליט"א, עוד מימי בחרותם עת למדו השניים על ספסל אחד בישיבת פוניבז', והעיד רבינו שליט"א אחר פטירתו כי זכר הוא את מרן זצ"ל שהיה יושב שעות ארוכות והוגה בתורה בצניעות ובענווה, וסיים כי היו שהתפלאו איך השקדן המופלא הזה זכה להעמיד הוראה בישראל, אך כמי שראה בעמלו בתורה שנים רבות אין זה לפלא כלל. ואף רבינו שליט"א היה פונה למרן זצ"ל בעניני הלכה וקיבל דעתו, ומאז שהתמנה לרב ואב"ד ערך רבינו שליט"א אצלו את מכירת החמץ, והעידו תלמידי מרן זצ"ל כי כשערך מרן הגרב"ק זצ"ל את שטר מכירת החמץ ישב עם רבינו שעה ארוכה לדון בנוסח השטר והלכותיו.

לעשות, אנחנו רוצים לשמור שהחמזה לא תלך מאיתנו, אב בית דין שלא נספד כהלכה חמה לוקה. רבנו של עולם, אנחנו צריכים לומר כמו שאמר יהושע הושיעה' ה' כי גמור חסיד, שהקב"ה ירחם עלינו, בזכות התורה שלו, בזכות התורה של הרבים שיש מכווח, בזכות התורה שיש כאן בבני ברק ובכל מקומות התורה הנפלאים, זכות זו שהיא משלו תעמוד לנו שהקב"ה לא יעזוב אותנו, הושיעה' ה' כי גמור חסיד. נתפלל לקב"ה שיאמר לצרותינו דין, מוספיק מספיק, כבר הגיע הזמן, ונזכה כבר שייגיע הזמן של ובלע הכות לנצה, ומוחה' ה' דמעה מעל כל פנים, ונשמחו של רבי ניסים תהא צורה בצורה החיים, ומושם היא תמשיך להשפיע, רק להזכר במה שה' לנו ישפיע המושך להתנהג כמו שצריך, ה' ירחם עלינו.

ובכלות השבעה נשא רבינו הספד בהיכל הישיבה – הספד של צדיקים מעבב את הפרועות

ואנחנו בעינינו זכינו לראות בדור האחרון ענוה כזו, אצל מרן החזון איש זצ"ל, מנהגו ה' שבכל שנה ה' עולה לישיבה הק' להקפות בליל שמחת תורה, וה' מרן הרב מפוניבז' זצ"ל מקבלו בכבוד ויקר ומושיבו על כסא, ומורה לתלמידי הישיבה להקיף עמו יחד עם ספרי התורה, ובדרך כלל כשניגשים לאדם לכבדו באופן מופלג הרגילות היא לומר הניחו לי איני כדאי לזה ואין זה ראוי וכדו', אולם מרן החזון איש ישב כאילו אין הדבר נוגע אליו במאומה, זוהי הענוה האמיתית, ונראה שלזה נתכוין מרן הגר"ז זצ"ל בדבריו. אלו שהכירו את הגר"ז זצ"ל ידעו שהוא מיוחד במעלה זו של ענוה, לא השפיע עליו כלום, זוהי מעלת לא מחזיק טיבולתא לנפשי דא' בגמ' בסנהדרין הנ"ל.

וכבר הזכרתי בהלוי' וראוי לחזור על הדברים שוב, ישיבת פוניבז' שייכת לרבי נסים זצ"ל, הוא הציל את הישיבה, עברנו תקופה קשה מאוד בישיבה, יודעים! והוא היחיד ששמר על הישיבה והחזיק את הישיבה, והיום הביטו וראו מה יש לנו כאן, יש עוד כזה דבר?, כאן באים ללמוד לדעת איך ללמוד, ולבקש את האמת, ולהכיר ערך החיים שרק התורה היא החיים, וכל ענייני עולם הזה הם הבל, רבי נסים ידע מעולות' של הישיבה בהיותו בן הישיבה בעצמו, וראה את מרן הרב מפוניבז' זצ"ל ואת ראשי הישיבה זצ"ל, וגם הדור החדש הוא עדיין המושך של הדור הקודם, וצריכים לחזק את זה.

נתחזק כולנו ונתבונן מה היא תכלית החיים וכל אחד יאמר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב [תדבאר פכ"ה], ויבקש להתעלות וללכת בדרכים אלו, ומי שיועד מזה המטרה ותכלית החיים הרי הוא הולך בדרך הראוי', ומאבדו זה יצא תועלת לנו, והנפטר זצ"ל גם הוא יכיר לנו טובה על התועלת שאנו נותנים לו בחיזוק זה. נתחזק כולנו בהכרה זו שאין כבוד אלא תורה, אין ענין אחר בבריאה מלבד התורה הק'.

ובזה נזכה לאור שבעת הימים שה' בשעת בריאת העולם, וא' במדרש תנחומא [פר' נח סי' ג] דעמלי תורה שבעל פה ביום ובלילה זוכים לאור הגנוז, וכל אחד מאיתנו שיתחזק יוכל לזכות לזה, ויהי' אשריך בעולם הזה, ויקויים בנו אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו מהרה לאורו.

להתמנות לאב"ד צריך להיות קבוע במעלותיו

וא' בחז"ל [ב"ר פזן, דבני רחל, ניסן (לכומר נסיון) שוה ושכרן שוה, דגם ביוסף נאמר ויהי כדברה אל יוסף יום יום, וגם במדרש נאמר ויהי כאמור אלי יום יום, ואחז"ל ששכרן שוה ששניהם זכו להיות משנה למלך, וביאור הדברים דיסוד הנסיון בזה הוא מה שה' יום יום, וזכו הם למדרגה נעלה של עמידה קבועה בנסיון, וכת' [תהלים כד, ג] מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו, וצ"ב מדוע ב' דברים הם הא כל מי שעלה בהר הרי עומד שם, והביאור בזה כנ"ל דיש שזוכה אדם לעלות בהר ה' שזכה להתגבר ולהתעלות, אבל עדיין אינו במצב של עומד במעלותיו ואינו קבוע בהם, ויתכן גם שיחזור וירד ממודרגתו זו, ומעלה נוספת היא להיות גם עומד במקום קדשו, ואנשים כאלו הם ראויים למלוכה, כי למלוכה מוכרח שיהי' אדם שעומד בגדולתו בקביעות ולא שרק בכחו להתגבר ולהתעלות לפרקים, כי מלך שיתכן אצלו ירידה וכשלונו הרי בשעה כזו שישלם יכול הוא להחריב את הממלכה, וכבר נתבאר במקומו כשאמר יתרו למשה לבחור דיינים שידונו את ישראל וישאו עמו במשא העם שאמר לו [שמות יח, כא] ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל וכו', וכתב רש"י שם והוא מומחיתא אלו בעלי אבטחה, וצ"ב מהו ענין בעלי אבטחה, וביאור הדברים כנ"ל דלמינו דיינים צריך אנשים כאלו שמובטחים בהם שלא יכשלו.

ואפשר לציין את הגר"ז במעלה זו, הכרנו אותו ויכולים להעיד שלא הי' אצלו הבדל בין זמן לזמן, הוא לא הושפע ולא השתנה ממאורעות ושנויים העוברים בעולם, והוא הי' ראוי להיות דין ופוסק הלכה לכל ישראל, וזה שייך גם למעלת הענוה של ונחנו מה, שאינו מופתע מכלום.

בידה מימים קודמים כי היה מאכלה ובישולה בישול עכו"ם, ואף הכלים בלועים בזה, פנה רבינו שליט"א למרן זצ"ל וסיפר לו זאת, והתפעל מרן זצ"ל איך מעצמה הבניה וידעה דבר זה, ואמר לבאי ביתו ראתים כי כדון נהגתי בה להזדרז לגיירה, כי אם היה חשקה לדבוק ביהדות אחר שראתה עבודת ה' של רבינו שליט"א בודאי בעלת דרגה היא.

לפני שנים אחדות עלה על שולחנו של מרן הגאון זצ"ל שאלה להכרעה בענין ציבורי שהיו בו דעות בין גדולי ישראל, והתבטא מרן זצ"ל כי אם ישימו על כף המאזניים את גדולי ישראל מוסיימים, ונקב בשמותם, ובכף השניה את רבינו שליט"א לבדו, פשיטא שהוא יכריע את הכף, ומומילא מחויבים לשמוע לדעתו.

ביום פטירת מרן זצ"ל שעה קלה קודם צאת מסע הלוייה באשכבתיה דרבי, התקיימה במשפחת רבינו שליט"א שמחת ברית לנינו, והורה רבינו שליט"א לקרוא התינוק על שמו, ואמר כי זכות היא להנימול להיקרא בשם הנפטר הגדול זצ"ל.

נביא קטעים מהספדים שנשא רבינו אודותיו בקול נהי.

מתוך הספד רבינו בשעת הלוייה – על אב בית דין שלא נספד כהלכה חמה לוקה

ידאני בפצותי שיח להשחיל, איך אני יכול להספיד גדול קדוש וטהור כזה, הגמרא אומרת בסוכה [כ"ט] על ארבעה דברים חמה לוקה, ואחד מהם על אב בית דין שלא נספד כהלכה, אב בית דין החיוב שלו, המעלה שלו, שהוא פוסק תורה, הלכה למעשה, כל התכלית של תורה זה לדעת איך לחיות, בלי תורה זה חושך, התורה היא אור, ובשביל ללמוד תורה כהלכה צריכים לדעת את אור התורה, איך להתנהג בכל פרט ופרט, וזה הוראה. אין גבול למה שאפשר להספיד אב בית דין, וכשלא נספד כהלכה החמה לוקה, מדוע החמה לוקה, הקב"ה ברא למאור את השמש, בשביל מה אנו צריכים אור אם אנו לא מועירים כראוי את האור שיש לנו, ולכן אם לא נספד כהלכה החמה לוקה, נהיה חושך גם מהשמש.

...הנפטר עבר את כל המעלות של רבי פינחס בן יאיר אחד אחרי השני, בכל השטחים, גם בדעת תורה, גם בהבנה, גם במעשים טובים, גם בזהירות, אתם יודעים איזה זהירות, הרי המשפחה הזאת בפולין קראו לה 'די הייליגע משפחה' המשפחה הזאת היה שמה המשפחה הקדושה, האמא שלו היתה אחות של מרן החזון איש זצ"ל, האבא היה גדול מאוד, רב נכבד בחז"ל, ולאנו קראו טאנטע באשעל, ומרן החזון איש בא להתברך אצלו, זו היתה האמא, תארו לעצמכם מה יש מהורים כאלו, זהירות ונקיות, הכרנו וזוכרים עדיין כמה גדולה היתה הנקיות והזהירות של מרן החזון איש בכל דבר ודבר, כחוט השערה, זו לא שאלה של חומרות זה שאלה של חיים, מי שרואה, רואה את הכל.

שמועתי מה שהזכירו כאן שאמרו עליו שההשקפה ראשונה שלו היתה כבר דעת תורה, כך אמרו גם על מרן רבי אלחנן וסרמון זצ"ל, אבא שלי זצ"ל למד חברותא עם ר' אלחנן והוא אמר שהדעה הראשונה של ר' אלחנן היא דעת תורה, הוא לא כתב פעם שניה, וכך אמרו על ר' נסים.

כמה גדל אצל מרן החזון איש, איך הוא אהב אותו וגידל אותו וחינך אותו, והזכירו גם על חינוך, אני ראייתי בעיני איך שאבא מוחנך את הילדים, לא רואים דברים כאלו, כשגרו עוד ברח' הרב בלוי הדיחה היתה במצב שאיני יודע אם היא כשרה לסוכה אפילו, ממש אינה ראוי' למגורי אדם, ושם גדלו הילדים, וראיתי בעיני איך שאבא מגדל ילדים, ורואים את התוצאות.

כך הוא חינוך, וכך הוא חינוך הדור, וכך מגדלים תלמידים, ידעו שתלמיד של רבי נסים זה כבר משהו אחר, הוא זוכה לדעת תורה.

ולכן אנחנו כאן עומדים וזוכים, תורה תורה חגרי שק, התפלשי באפרים, אבל יחיד עשי לך, מספד תמורורים, כל אחד זה אבל יחיד, כל אחד יודע כמה שהנפטר הזה עזר לו, בפרט ובכלל, בכל דבר קטן.

כמה הישיבה חיבת לו, ישיבת פוניבז', אני כעת מדבר בשם הישיבה, היא שייכת לו, הוא הציל את הישיבה, והוא שמר על הישיבה, עד שגדלה כמו שרואים היום, כל ישיבת פוניבז', שייך לו.

התורה בוכה מאוד, מי יפרק היות, מי יתיר שברים, מי יפליא נזירות, מי יערוך נדרים, מי יסדד מעמקיך, אבדו כלי מלחמה ונפלו גבורים, כזה שבר על שבר, כזה שבר שהדור עובר כעת, בדיוק אחרי שמחת תורה, אחרי כל מה שכל אחד השיג בתורה, במוצאי שמחת תורה לקחו מאיתנו את הסמל של תורה שיש בעולם, תורה תורה חגרי שק.

עוד דבר אחד תדעו הגמ' אומרת במו"ק [ט"ז ב'] אחת המעלות של תורה שהיא בסתר, הוא לא הי' כמו כולם, הכל הי' בסתר, לא יודעים את כל מעשיו, רק יחיד סגולה הקרובים אליו, תורה רוצה להיות מוכסה, וגם כשכבר יש שירה על תורה בפרשת חוקת זה גם מוכסה בשירת הבאר, אדם כזה שהי' כולו נסתר, איך אנחנו יכולים להספיד אותו בכלל, איך אפשר להגיע, אבל מה שאפשר אנו מחויבים

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת נח תשפ"ה

הוראת שעה

תשובות בענייני השעה

[מתוך שו"ת שנערך בכינוס 'מעמד הסיימים', שע"י קהילת 'שומרי שבת']

שאלה: יש הרבה בחורים שלא מרגישים ומודעים למצב, השאלה היא כיצד ניתן להרגיש יותר את ה'עימו אנוכי בצרה'?

מרן שליט"א: זה קשור ללימוד מוסר, שכן אחד העניינים של לימוד מוסר זה 'מידות', שאדם צריך לצאת מהאנוכיות שלו, מההרגשה שכל מה שאני עושה אחרים צריכים לקבל. זה גאוה! מי שמבין בעומק המידות יודע, שכוח הגאוה של האדם מביא אותו להרגיש שאם חסר לו משהו זה רע מאוד. כאשר אדם חי באופן של 'לי נאווה תהילה', אז כשחסר לו משהו זה קשה לו מאוד. אבל אם הוא עניו זה שום דבר. העניו מרגיש שלא מגיע לו שום דבר, וממילא גם אם אין הכל בסדר.

הסיבה לכך שלא מרגישים את השני, מאחר ואדם עסוק יותר מדאי בעצמו. הוא מרגיש שרק מה שנוגע לו זה מה שחשוב. אבל אם לא היה איכפת לו על עצמו כל כך, אזי ממילא היה מרגיש בצער של השני, שכן יש קשר בין כל עם ישראל. וכשם שאם חלילה קורה משהו לא טוב לאחי או לאביו אזי באופן אוטומטי הוא מרגיש בצער, ואינו צריך 'לעבוד על זה', מאחר ויש קשר ביניהם. ומה שאינו מרגיש בצער של אחרים הוא בגלל שחסר לו בקשר עמם, וזה בא בגלל שמחשיב את עצמו, שזה גורם שיש כאילו מסך בינו ובין השני.

וממילא, אם שואלים מה ניתן לעשות כדי להרגיש בצער הציבור, התשובה היא לעבוד על המידות, שאדם לא ירגיש שמגיע לו דברים, ואז ממילא ירגיש אהבה לעם ישראל. אמנם עד שיגיע לדרגה הזאת יש עוד עצה להרגיש בצער השני, שיצייר לעצמו - לא רק להגיד בפה אלא לחשוב ולצייר במחשבתו - מה קורה לשני. מה קורה כאשר אדם מת ומשאיר אלמנה וכמה יתומים. מה קורה כאשר אדם מאבד יד חלילה, כמה הוא נעשה מוגבל בכל מעשיו. צריך לחשוב ולתאר לעצמו את המציאות הזו, ואז, גם אם עדיין אינו עומד במדרגה שמרגיש את השני באופן אוטומטי, מכל מקום על ידי שחושב ומתאר לעצמו מה עובר על השני, זה עוזר לכך שיוכל להשתתף ולהרגיש בצער.

התבוננות בחדסי השם מביאה לקיום המצוות מאהבה

הסבירו תחילה מדוע אכן כדאי להם לעזוב את בית לבן, כדי לעורר בליבם את הרצון והשמחה בקיום ציווי השם.

ועפ"י זה יש להוסיף, שזו גם הסיבה לכך שנח לא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים, שמאחר והיה ציווי מאת הקב"ה להיכנס לתיבה, רצה נח להרגיש את השמחה בקיום המצוה, שהתיבה מצילתו מן המבול, ולפיכך המתין עד שדחקוהו המים.

עוד יש לומר בזה, על פי מה שכתב בחובות הלבבות (שער עבודת האלוקים פ"ג), שבני אדם חייבים בעבודת השם כפי הטובות שקיבלו ממנו, וכל טובה שהקב"ה עושה לעם מסוים צריכה להביאו לידי עבודה מיוחדת יותר משאר העמים, עיין שם שהארץ בזה. ומבואר מדבריו, שכלל שהאדם מרגיש יותר את חסדי ה' עמו, כך הוא מחוייב יותר בקיום המצוות, מצד הכרת הטוב. וזה מה שאמר רחל ולאחא ליעקב אבינו, שמכיון שבדרך הטבע לא היה להן מאומה מאביהן, וכל מה שיש להן הוא רק מהקב"ה, שעשה איתן כל כך הרבה חסדים, ממילא הן מחוייבות ביותר לשמוע בקולו. וכן יש לבאר גם לגבי נח, שלפיכך המתין מלהיכנס לתיבה עד שיתחיל המבול, כיון שרצה להרגיש את חסד ה' עמו, שמציל אותו מהמבול, כדי שירגיש את החיוב הגדול בקיום מצוות השם להיכנס לתיבה.

עוד יש לומר באופן דומה לזה, שרחל ולאחא רצו לקיים את ציווי הקב"ה מתוך אהבת השם, והדרך לחיזוק אהבת השם היא על ידי שמתבוננים ברוב חסדיו עמו, מתוכם אנו רואים כמה הוא אוהב אותנו. וכן נח חיכה מטעם זה שיתחיל המבול, כדי לעורר בעצמו את אהבת ה', מכח החסד הגדול שמציל אותו מהמבול, וכך קיים את הציווי מאהבה.

אלא שלפי כל הביאורים יש לתמוה לכאורה, מדוע אם כן אומרים חז"ל שנח מ'קטני אמנה' היה? והביאור בזה, שאע"פ שנח האמין בבידור שהמבול יבוא, כפי שאמר לו הקב"ה, מ"מ היתה עליו תביעה, מדוע היה צריך להתמהמה כדי להרגיש את המבול על בשרו בפועל, הרי יכול היה לצייר לעצמו את הסכנה מהמבול באופן חושי, וכך היה מגיע להכרת הטוב, ולאהבת ה', ולשמחה בקיום המצוה. ולכן אמרו עליו שהיה מ'קטני אמנה', ומחמת כן היה צריך להרגיש את המבול בפועל.

וכן אנחנו צריכים להתחזק בקיום המצוות באהבה, ואע"פ שנראה לנו שזו מדרגה גבוהה שאינה שייכת אלינו, זו טעות, שכן גם אנחנו יכולים לעבוד להתחזק בזה, ע"י ההתבוננות בחסדי ה' עמנו, בכל יום, בכל עת, ובכל שעה. הקב"ה יעזור שנזכה להתבונן בזה, ולהתחזק לקיים את המצוות מתוך אהבת השם.

כתוב בפרשה (בראשית 22), 'ויבוא נח ובניו ואשתו ונשי בניו איתו אל התבה מפני מי המבול'. ופירש רש"י, 'מפני מי המבול' - אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים'. ובפשוטו משמע שנח היה מסופק אם אכן יירד מבול, ולכן גם כשכבר התחיל המבול לרדת עדיין לא נכנס לתיבה, 'עד שדחקוהו המים'.

אמנם זה קשה מאוד, שהרי נח בנה את התיבה במשך מאה ועשרים שנה, והתאמץ בזה מאוד, וכפי שכתב רש"י מקודם לכן (שם ו יד), 'ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה, ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם עתיד הקדוש ברוך הוא להביא מבול לעולם, אולי ישובו'. וכן מבואר במדרש שהיו אנשי דור המבול לועגים לנח, ואף על פי כן בנה את התיבה ביגיעה עצומה במשך ק"כ שנה, וטרח להכניס בה אוכל עבדו ועבור משפחתו ועבור כל החיות והבהמות למשך שנה שלימה, וא"כ איך יתכן לומר שנח היה מסופק אם יירד מבול? וביותר, לאחר שכבר באו אליו כל החיות והבהמות שנים שנים - והטהורות שבעה שבעה, כיצד יתכן שעם כל זה עדיין לא האמין, גם כשכבר התחיל המבול לרדת! עד שדחקוהו המים.

ויש לבאר בזה עפ"י מש"כ הגה"צ ר' אליהו לאפיאן, בספר לב אליהו (פר' ויצא, והתענג על השם), שהקב"ה אמר ליעקב לחזור מבית לבן לארץ כנען, וקרא יעקב לרחל ולאחא נשותיו, כדי להודיע להם שצריכים לעזוב את בית לבן, וללכת לארץ כנען. אמנם תמוה הדבר, שבמקום לומר להם בצורה פשוטה שהקב"ה ציווה עליו לחזור לארץ כנען, אמר להן באריכות 'רואה אנוכי את פני אביכן כי איננו אלי כתמול שלשום', ומתאר להן כמה עבד קשה, ולבן היתל בו והחליף את משכורתו, ורק לבסוף אמר להן שהקב"ה אמר לו לשוב לארץ מולדתו. וכן הוא בתשובתו של רחל ולאחא, שמתחילה אמרו לו (שם לא יד-טו) 'העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו, הלוא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו, ויאכל גם אכול את כספנו, כי כל העושר אשר הציל אלקים מאבינו לנו הוא ולבנינו', ורק לאחר מכן הן מסיימות 'ועתה כל אשר אמר אלקים אליך עשה'. ואף כאן יש לתמוה, מדוע הוצרכו לאריכות זו, היה להן לומר מיד בפשיטות 'כל אשר אמר אלקים אליך עשה'. וביאר שם הגה"צ ר' אליהו לאפיאן, שהדרך הרצויה לעבוד את השם אינה מתוך רגש של הקרבה וויתור על מנעמי עוה"ז, אלא מתוך הכרה שעבודת השם היא האושר בחיים, וגם טובות העוה"ז אינן אלא מכח עבודת השם, וכך עושים את מצוות השם בשמחה, ולכן גם יעקב וגם רחל ולאחא

גדר מעשה מצוה במצות פרו ורבו

זרע בעולם, אפשר ליישב את המבואר בשו"ע סי' א' שאף אם הוליד בן ממזר קיים המצוה, ומדברי הגהות רמ"א בשם הרשב"א משמע אפי' אם הוא נולד ע"י איסור, ולכא"ל קשה שהרי הוא מצוה הבאה בעבירה וא"כ איך מקיים בזה המצוה, אבל לפי מה שחידש דקיום המצוה הוא בזה שיש לו זרע בעולם והמעשה ביאה אינו אלא הכשר מצוה, אתי שפיר דהדין דמצוה הבאה בעבירה אינו מקיים המצוה הוא בכה"ג שיש עבירה בגוף המצוה אבל אם העבירה במעשה הכשר המצוה אין חסרון במה שנעשה באיסור.

וא"כ לפי מה שנתבאר שהמעשה ביאה הוא המעשה קיום מצוה ואינו רק הכשר בעלמא, צריך ליישב הא דמקיים המצוה אפי' אם הוליד הבן ע"י ביאת איסור ולא חשיב מצוה הבאה בעבירה.

ונראה ליישב שדין מצוה הבאה בעבירה נאמר רק במעשה מצוה שנעשה ע"י חפצא של עבירה, וגדר הדין הוא שא"ל לקיים מצוה בחפצא של עבירה, ולא חשיב חפצא של עבירה א"כ כל ייעודו של החפץ לשימוש האסור וכגון במצה שכל ייעודה לאכילה ולכן אם אסורה באכילה חשיבא חפצא של עבירה, משא"כ באשה שאף שיש איסור בבעילתה א"א לדון אותה מחמת כן כחפצא של עבירה, ולכן אע"פ שיש עבירה בקיום המצוה אין בזה הדין דמצוה הבאה בעבירה.

קיום המצוה, ונשאר בצ"ע על שיטת התוס' למה בנוולדו לו בן ובת ומתו מתבטל המצוה ומתחייב שוב להביא בן ובת.

ביאור שיטת התוס'

ונראה לבאר שיטת התוס' דאע"פ שהמצוה היא במעשה הביאה, ס"ס אינו מקיים המצוה רק אם מכח מעשה זה נולדו לו בן ובת, והינו משום שגדר המצוה צריך להיות מעשה ביאה שעל ידו מעמיד זרע בעולם, ואם מעשה זה לא הביא לו זרע בעולם ואין בזה החשיבות של מעשה ביאה שמעמיד לו זרע בעולם לא חשיב מעשה מצוה, וא"כ אפשר לומר דאין גדר המצוה רק שיהיה לו זרע בעולם רגע אחד, אלא גדר המצוה שבזרע זה יהיה לו המשכיות בעולם, וזה מתקיים ע"י שהזרע קיים בעולם בשעת מיתתו, ולכן אם נולדו לו בן ובת ומתו קודם מיתתו נמצא שמעשה זה לא הביא לו המשכיות של זרע בעולם, וא"כ אין בזה החשיבות של מעשה ביאה המעמיד לו המשכיות זרע, והוברר דלא נתקיים כלל במעשה ביאה זה מצוות פריה ורביה.

יישוב הא דמקיים המצוה בבן ממזר ולא חשיב מצוה הבאה בעבירה

והנה המנחת"ח שם כתב שלפי דרכו דקיום מצוות פרו ורבו אינו במעשה ביאה אלא במציאות שיש לו

"ויברך אלקים את־בן ואת־בנו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את־הארץ" (ט,א)

חידוש המנחת חינוך בגדר מצוות פריה ורביה

נצטוונו כל אחד מישראל במצוות פרו ורבו והוא ע"י שנושא אשה ומוליד בן ובת, והמנחת חינוך במצוה א' מחדש דמצוה זו אינה ככל המצוות שקיום המצוה הוא ע"י המעשה, אלא עיקר קיום המצוה הוא בזה שיש לו זרע בעולם, והמעשה ביאה אינו אלא הכשר מצוה ואין זה נחשב מעשה מצוה כלל.

ויסודו מהא דקיי"ל דבהיו לו בנים ומתו חייב במצוות פריה ורביה ונתבטל המצוה, ואם קיום המצוה הוא במעשה ביאה שעל ידו נולדו לו בן ובת, א"כ מכיון שכבר נולדו לו בן ובת הרי קיים המצוה ומדוע מתבטל המצוה במה שמתו, אלא מוכח שהביאה לא הוי גוף המצוה רק הכשר מצוה ועיקר המצוה הוא שיהיו לו בנים בפועל, ולכן אם מתו הבנים נתבטל המצוה ומחוייב שוב בקיום המצוה מכאן ולהבא, [אבל לא נתבטל המצוה למפרע אלא לא מקיים מכאן ולהבא].

בדברי התוס' מבואר שלא כהמנחת חינוך

אלא שבמנחת חינוך הוכיח מדברי התוס' בב"ב דף יגב, ובתגינה דף ב' שהקיום מצוה הוא במעשה הביאה, ומבואר שאין זה רק הכשר מצוה אלא מעשה

משנת הישיבה

מעבר בין 'בחור' ל'אברך' - לקיחת אחריות

[מתוך סדרת ועדי הדרכה לאברכים]

מצוה אתכם לעשותה, לאהבה את ה' אלוהיכם, ללכת בכל דרכיו, ולדבקה בו, הרי שנמנית כאן ההליכה בדרכיו אחר האהבה וקודם הדביקות.

ומבאר בזה החפץ חיים, שתחילת דרכו של אדם בעבודת ה' חייבת להתחיל בשמירת המצוות, ורק משם הוא יכול להגיע לדרגה של 'הליכה בדרכיו', ורק לאחר שניהם יכול לזכות גם במידת היראה. אך לאחר שכבר קנה קניין ביראת שמים, אז סדר המדרגות משתנה, שכן החיוב שלו במידת 'והלכת בדרכיו' גדל ביחס לדרגה שלו ביראת שמים. ובדרך זו צריך אדם להמשיך בכל ימי חייו, שכל דרגה שהוא משיג מחייבת אותו להתעלות במידות האחרות, עד שמגיע לדרגה של 'ולאהבה אותו ולעבוד את ה' אלוהיך', וגם אז הוא צריך להמשיך להתעלות בהליכה בדרכיו, כדי להגיע לדביקות בה'.

נמצא, שמי שחי תמיד במודעות לכך שיש עליו כל הזמן מחויבויות חדשות, בהתאם לדרגה שלו עתה בעבודת ה', ממילא הוא נמצא תמיד במהלך של התעלות, מאהבת ה' הוא עולה למדרגה יותר גבוהה, וממילא הוא מחויב עתה ב'והלכת בדרכיו' ברמה גבוהה יותר, עד שמגיע לדרגת 'ולדבקה', וכן הלאה על זו הדרך במשך כל ימי חייו.

בשעה שבחור נכנס תחת החופה הוא מבין שנכנס לשלב חדש בחייו, שלב הדורש אחריות גדולה יותר. הוא כבר ער לצורך להתעלות בעבודת ה' שלו, וממילא הוא כבר שייך לדרך הזו. הוא אינו צריך לשנות את כל אישיותו, הוא יכול להישאר אברך מן השורה, לשוחח שיחה מועטת, כל אחד לפי טבעיו, אלא שצריך להיות ער תמיד למסדה האמיתית של החיים.

מי שרוכש את הרגשת האחריות הזו, שאינה מצויה אצל רוב הבחורים, מתוך מחשבה והבנה שעכשיו הוא נכנס לתפקיד חדש, זה עצמו נותן לו כוחות חדשים שלא היו לו מקודם, וההחלטה הזו עצמה תעזור לו להתגבר על ניסיונות החיים, אפילו כאלו שלא היה יכול להתגבר עליהם כשהיה בחור.

זמן המעבר בין ימי הבחורות לימי האברכות הוא זמן שבו אדם עובר שינויים רבים בחייו, ומובן מאליו שגם בעבודת ה' זה הוא זמן מתאים לעשות שינויים ולקבל החלטות. באופן כללי אפשר לומר שאין כמעט אברך שלא משתנה לאחר החתונה, לומדים יותר ברצינות, יותר בהתמדה. אבל למרות השינוי נראה שעדיין רובם לא ממש משנים את עצם ההסתכלות על החיים, אלא בסך הכל הם עדיין חושבים כמו בחורים, ואף נשארו באותם שאיפות ורצונות שיש לבחורים, דהיינו, שביסודם הם לא כל כך השתנו.

אמנם, כאשר מתבוננים בדברי חובות הלבבות (שער ח' פ"ב), רואים שבאמת החיוב הוא הרבה יותר יסודי וגדול. שכן הוא כותב כלל גדול בעבודת ה', שחיובו של כל אדם בעבודה איננו דבר קבוע שלא משתנה, אלא הוא גדל ביחס שווה לרמה הרוחנית שבה האדם נמצא וזיכך את נפשו. ככל שאדם מכיר יותר בטובות שהקב"ה עשה עמו, באופן כללי ובאופן פרטי, ומבין את זה יותר, יש עליו חיוב גדול יותר בעבודת ה'. ולא שיש הבדל בכמות המצוות בינו לבין אחרים, שהרי ודאי חיוב המצוות שווה אצל כולם, אלא שאיכות החיוב ואופן הקיום שהוא חייב בהם היא זו שמשתנה.

יסוד זה מבואר גם בדברי החפץ חיים (פתיחה לאהבת חסד, בהערה), שדן בכמה מקראות בפרשת עקב הנראים כסותרים זה לזה. שכן בתחילת הפרשה כתוב (דברים ח ו) 'ושמרת את מצות ה' אלוהיך, ללכת בדרכיו וליראה אותו', דהיינו שהכתוב פותח תחילה בחיוב שמירת המצוות, לאחר מכן עולה לדרגה של 'והלכת בדרכיו', וכפי שביארו בזה חז"ל (שבת קלג וצד) 'מה הוא חנון אף אתה חנון וכו', ומשם מגיע לדרגה של 'וליראה אותו'. ואילו בהמשך הפרשה (שם י"ב) נכתבו המעלות בסדר הפוך, 'ועתה ישראל מה ה' אלוהיך שואל מעמך, כי אם ליראה את ה' אלוהיך, ללכת בכל דרכיו, ולאהבה אותו, ולעבוד את ה' אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך, דהיינו שהפסוק פותח ביראה, ממשיך בהליכה בדרכיו, ומסיים בלעבוד אותו. ובסוף הפרשה נאמר (שם יא כב) 'כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת, אשר אנכי

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת נח תשפ"ה

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך, והיה לך ולחם לאכלה (ו, כא). מפורסמת הקושיא מדוע הקדימה התורה 'לך' ל'לחם', הרי חייב אדם להאכיל קודם את בהמתו ורק אח"כ יאכל הוא בעצמו, וכמו שדרשו חז"ל במסכת ברכות (דף מ ע"א) ובמסכת גיטין (דף סב ע"א) מדכתיב 'ונתתי עשב בשדך לבהמתך', והדר 'ואכלת ושבעת'. ובספר תורת יוסף ביאר, שדווקא כשמאכיל לבהמות מאכל בהמה - 'עשב לבהמתך', אז צריך להאכיל את הבהמות לפני האדם, אבל כאשר מאכיל את הבהמות מאכל אדם שנשאר לו, כמו שהיה אצל נח, בזה האדם קודם, ועפ"י יושב בספר 'רב טוב' ליישב את קושיית הספר חסידים מדוע רבקה השקתה את אליעזר לפני שהשקתה את הגמלים, ו"ל לפי שהיה זה מאכל אדם. ויעוין בקצות השולחן (סימן לט בדי השולחן ס"ק ל) שנסתפק בספק הג"ל, אם אין לו מאכל בהמה, וצריך להאכיל לבהמתו מאכל אדם, האם מותר לו להקדים אכילתו לאכילת בהמתו, וכתב מסביר שמותר להקדים אכילתו, וכתב שכן מדויק לשון הפסוק 'ונתתי עשב בשדך לבהמתך', שמחוייב לתת לה עשבים, ואם אין לו יכול לאכול לפניה, ועמד בצ"ע. אכן שאלו למד"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לשם מה השמיעה לנו התורה איזה מזון יתן השי"ת לבהמות, ולמה לא נאמר 'ונתתי לבהמתך לאכול', והשיב דכיון שנאמר במסכת תענית (דף כ ע"ב) שאין מאכילין מאכל אדם לבהמה, לכן נאמר 'עשב' בשדך לבהמתך, לומר לנו שהשי"ת יטיב עמנו ויתן לנו עשב בשדותינו, כדי שלא נצטרך לעבור על כל דהו של חטא, ולא נדקק לתת מאכל אדם לבהמה. ולפי דברי מו"ח זצ"ל נדחה הדיוק של הקצוה"ש מהפסוק.

ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התבה אל אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה (בראשית ז, א). וידבר אלוקים אל נח לאמרו: צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך (שם ח, טו-טז). ומבואר שנה נכנס לתבה ברשות הקב"ה ויצא ברשות, וכן אמרו חז"ל במדרש רבה (קהלת י, ד) ובתנחומא (פרשת נח, סימן ח) שלא היה נח רשאי לצאת מן התבה אלא ברשות ה'. וגם את החיות והבע"ח הנכנסים בציווי והוציא בציווי ה', שנאמר 'כל החיה... יוצא אתך' (ח, יז). והקשה מחותני הגאון רבי רפאל איסר יהודה מלין שליט"א (מנוחת חיים בראשית, עמוד נב) דא"כ איך שלח נח את העורב ואת היונה, ואיך היה לו רשות להוציאם מהתבה לפני שקיבל רשות מהשי"ת. ושנית, מה ירוויח נח בזה שלא יחזור וידע שקלו המים, הלא מ"מ אין לו רשות לצאת עד ציווי ה', וא"כ ממה נפשך יחכה, ומה חשב להרוויח משילוח היונה (וראה פנעני רוא כאן, ואולי לפי"ד הנפ"מ לענין חלוקת האוכל לבע"ח, דאם לא נשאר זמן רב עד שיצאו, א"צ לצמצם האוכל). ונראה ליישב, דהנה פירש"י (ז, יז) שנח ובניו נאסרו בתשמיש המיטה מפני שהעולם היה שרוי בצער, ואין לך צער גדול מזה שהיו אסורים 365 יום רצופין (מ"ז חשוון עד כ"ז חשוון לשנה הבאה), ובדורא לאשת נח ולנשות בניו היה קושי גדול הפרישה זה מזה, וא"כ חלק מחיובי הבעל לאשתו במצוות 'עונה' הוא לפייסה ולדובב את רוחה בזמן האיסור ולהקל מעליה את הקושי [עיין בתוספות ישנים (יבמות דף סב ע"ב) דשייך פקידה בדברי ריצי, ושייך פקידה בדברים אפילו באשתו נדה, וע"כ בספר הישר לר"ת (חלק החידושים, סימן מה), ובחמם סופר (כתובות דף ע"א), ובמהרש"א בח"א (עירובין דף סג ע"ב), ובשעה"צ (סימן רמ ס"ק לד)], ואפשר דזה היתה מטרתו של נח בכך ששלח את היונה לראות אם קלו המים, וכך לומר לאשתו שכנראה נשארו רק ימים מועטים עד שיגמר המבול, ויוכלו לצאת ושוב יהיו מותרים זל"ז.

כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה (ז, ד). ופירש"י, ארבעים יום, כנגד יצירת הוולד, שקלקלו להטריח לייצרם לצור צורות ממוזרים. כלומר, שהקב"ה נהג בהם מידה כנגד מידה, ומ' ימי המבול היה כנגד מ' ימי יצירת הוולד, שקלקלו וחסאו בגילוי עריות, וכביכול גרמו להטריח את הקב"ה לבדו ממוזרים. ומבואר שחטא הוא להטריח את הבורא ביצירת ממוז. ועל פי זה השבנו לרופא יהודי שהתבקש ע"י אשה נכריה שהסתכסה עם בעלה וגרה עם גבר נכרי, ושיטפל בה בנושא הפריזון, האם מותר לו לעזור לה. ומו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל אמר שאם הרופא היהודי ינוק אם לא יסייע לה, מותר לו לטפל בפריזון של הנאפים, והביא דברי רש"י בחגיגה (דף ט ע"א) דממוז הוא מוכרת עוון ולא ימחק החטא גם ע"י תשובה, ולפי"ז באומות העולם שאין אנו חייבים לדאוג לתשובה שלהם [ואדרבה, נאמר במסכת ב"ב (דף ד ע"א) שדניאל נענש מפני שהשיא עצה לנבוכדנצר להתכפר], אין חשש בדבר. אך הוספנו שאם הרופא לא ינוק מחמת סירובו, מסתבר שאל יטפל בהם, משום שמבואר ברש"י הנ"ל שחטא הוא להטריח את הבורא ביצירת ממוז, גם אצל בני נח.

• ווי העמודים וחשוקיהם •

שאלה משולחני של מרן שליט"א

לדרת למקלט באמצע שמו"ע, והיכן ימשך להתפלל

שאלה. כיון שבתקופה האחרונה אלו גם עירנו הצטרפה למעגל הערים והמקומות שמופעלות בהן אזהרות מפני הטילים ה", התעוררו בימים אלו לשאלה הלכתית מצויה, ונשמח לקבל את תשובת מרן שליט"א בנושא, בתקווה שלא נצטרך להגיע בהם לידי מעשה כלל ועיקר.

א. כשיש אזהרה באמצע שמו"ע, האם יכול אדם לומר על עצמו שאינו חושש כלל ולא לדרת למקלט, או שאין לומר כך ועליו לדרת מפני הסכנה, והאם זה קשור לפי מידת הביטחון של כל אדם, או לא פלוג. ומה הדין באדם שאינו חושש אבל לא בגלל מידת בטחונו בקב"ה, אלא שאינו מייחס חשיבות לחשש זה כלל, בגלל שעל פי רוב לא קורה כלום, האם גם אז מותר לו להישאר במקומו או שנחשב שמולול בפיקוח נפש.

ב. היורדים למקלט באמצע שמו"ע, האם ימשיכו שם את התפילה, או שימתו עד לגמר האירוע, ואז יחזרו למקומם הראשון בבית הכנסת ושם ימשיכו בתפילה?

תשובה. ההליכה לבד אין בה הפסק, וכמובן שבדרך כלל אדם קשה לו לכונן כשיש אזהרה, ולכן צריך לדרת למקלט, ובמקום שיש הפגזות לא כדאי לזלזל בהוראות של השלטונות, ויש להישמע להם, גם אם הסכנה מאד נמוכה. ואכן בחסדי שמים מרובים אנו רואים הגנה מרובה על יושבי ארץ ישראל, כאשר אלפי חיצו מוות נורים לעבר יושבי הארץ ושלא בדרך הטבע אין כמעט נפגעים, וגם נזק ברכוש כמעט שאין. אבל בכל זאת לא כדאי לסמוך על ניסים, ויש לעשות השתדלות ככל האפשר אבל כלי להיכנס לפחד, אלא לדעת ששומר ישראל לא ינום ולא ישן.

לגבי המשך התפילה, לאחר שירד למקלט, לכאורה לא ימשיך להתפלל שם, אלא יחזור למקומו להתפלל, כי בכל מקום שמותר להפסיק בהליכה, צריך לאחר מכן לחזור למקומו להתפלל, כמבואר בבית יוסף (או"ח סימן קג) שאם יצא לו ריח, מרחיק ד' אמות ומתפלל, וחוזר למקומו, וכתב רבינו הגדול מהר"י אבובי"ז ז"ל שהטעם שחוזר למקומו, מפני שצריך שיחזור למקום שהתחיל להתפלל, שהרי צריך שיהיה לו מקום מיוחד לתפילה, ע"כ. והבי"ז כתב הטעם שצריך לחזור למקומו, כיון שכבר התחיל להתפלל וכבר קבעה השכינה מקום שם, וכשיבקש להתעטש נחרץ ממקום השכינה, ולכן צריך הוא לחזור למקום שקבע לשכינה ולסיים שם תפילתו.

אמנם נראה שבענינו ימשיך להתפלל במקלט ולא יחזור למקומו, לא מיבעיא לטעם הבית יוסף שצריך לחזור למקומו בגלל שהשכינה קבעה כבר מקום לתפילתו, והשכינה ממתנה לו שם, א"כ כעת כשיש אזהרה וזה בשבילו עת צרה, השכינה הולכת עמו, כמו שכתוב 'עמו אנוכי בצרה', ולכן ימשיך להתפלל במקלט.

אלא גם לטעם של מהר"י אבובי"ז ז"ל שצריך לחזור בשביל לקבוע מקום לתפילתו, כל זה בימים כתיקונם, שמיד חוזר, אבל בימי מלחמה קביעות המקום היא רק על תנאי שאין אזהרה, ואם יש אזהרה אז כיון שכולם הולכים למקום אחד, וגם השכינה הולכת למקום אחד, אם כן המקום משתנה וכעת המקלט זה מקום התפילה.

ובעני דוגמא לדבר, שיעקב אבינו כשהלך לחרן התפלל בירושלים במקום שהתפללו אבותיו, אבל באמת לא התפלל שם, כמו שכתב רש"י (בראשית כח, טז) שיעקב אבינו התפלל בבית א-ל, וזה בצפון של נחלת בנימין בגבול שבין בנימין ובין בני יוסף..., ואמר אני שנעקר הר המוריה ובה לאנן [היינו ללחן], והוא היא קפיצת הארץ האמורה בחולין (דף צא ע"ב) שבא בית המקדש לקראתו עד בית א-ל, וזה ויפגע במקום. [והוסיף שם שיעקב באמת הלך עד לחרן, וכשהגיע לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו, יב דעתיה למהדר, וחזר עד בית א-ל וקפצה לו הארץ].

נמצא כעין דוגמא לדבר שבאמת לא התפלל בירושלים, אבל קפצה לו הארץ והגיעה אליו, וזה נקרא שהתפלל במקום שהתפללו אבותיו, וכן כשיש אזהרה וכולם יורדים למקלטים, המקום משתנה וגם המקום עם השכינה יורדים למקלט, ושם ממשיכים להתפלל.

במכתב מיוחד שפרסם רבינו השבוע, הצטרף לדברי מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א להקדים את פתיחת זמן חורף, בכדי להוסיף זכויות של לימוד תורה במצב הקשה בו אנו נמצאים, וז"ל קדשו של רבינו: "בס"ד, כ"ז תשרי תשפ"ה, לבני הישיבות היקרים והמסולאים בפה, השלום והברכה. הנה בימים אלו זקוקים אנו לדחמי שמים מרובים, כאשר מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, ודם ישראל נשפך כמים, ועשרות מאחזינו בני ישראל נרצחו ע"י בני ישמעאל. וכבר קרא רבן של ישראל מרן ראש הישיבה הגר"י **לנדו** שליט"א במכתבו כי עלינו להגביר חיילים בלימוד התורה בימים אלו, ותבוא ברכת שמים למי שיכול להקדים את תחילת זמן חורף הבעל"ט. לכן אבקשם כי תרימו קרנה של תורה בעוז ותעצומות, ובכח התורה שלכם תהיו מגן ורומח נגד כל העומדים עלינו לכולתנו, ולפום צערא אגרא, ותזכו לשפע ברכה ממרומים, ותגדלו לתלמידי חכמים מופלגים, ותעלו במעלות התורה והיראה. אחיכם, (-)", עכ"ל קדשו של רבינו.

בערב יוה"כ נכנסו למעונו של רבינו מפקדי המשטרה, להלן תמלול חלקי מתוך הפגישה. רבינו: "האופנים חשמליות זה נגע..." מפקדי המשטרה: "קרבן לשמונת אלפים דוחות נתנו במשך השנה רק על הכלים הללו, ולצערנו זה לא מספיק, אין את אמת הדין, וכל אחד חושב שאצלו זה לא יקרה, וזה כל משחית, כל הרס... אנחנו פועלים בכמה מיטורים כדי לטפל בבעיה הזו, גם באכיפה, גם בלחץ, גם בלחץ, וזה לא פחות חשוב..." רבינו: "אני רואה שאתם עומדים בקשר עם הרבנים, אתם באתם אלי, אני לא מהרבנים הכי גדולים שיש פה, יש יותר גדולים ממני... תראו, על זה [אופנים חשמליות] צריכים הרבה להקפיד". רבינו מוסיף ומחדד: "ואתם צריכים לדעת, אחרי שנפגשתם איתי בערב יום כיפור, אתם צריכים קשר עם הרבנים! אתם גורמים הרבה אהדה, וגם חוסכים כח אדם... זה תועלת יותר גדולה. שוטר קצין בדרגה שלכם, קצין המחוז, יודע שיש מקום להידברות עם הרבנים... מפקדי המשטרה: "הרבנים חושבים בדיק כמונו, כולם חושבים שזו סכנת נפשות וצריך לטפל בה, והם אומרים לנו, אנחנו אומרים נעשה את שלנו, ואתם תעשו את שלכם, תצאו אל הציבור, תגידו לו ותזהירו. שופטים ושוטרים..." רבינו: "כן כן, הקשר הזה ביא ברכה לעם ישראל. ונראה לי שהשוטרים שלנו הם לא כמו שוטרים של אומות העולם... אתם יהודים הרי, כי הגיד להם אשר הוא יהודי? צריך שיהיה קשר מפעם לפעם, להתייעץ אפילו גם כן... יש פה רבנים מאוד גדולים בבני ברק, וזה יכול לעזור לכם ולנו, וכמובן להכניס את התורה, לתורה יש הרבה מאוד מה להגיד לשוטרים..." מפקדי המשטרה: "אנחנו מקפידים על זה ועושים את זה". רבינו: "תעמדו על הברכה". רבינו מוסיף לסיים: "שוטר יהודי זה משהו אחר... הוא רחמן, רחמנים ביישנים וגומלי חסדים. אנחנו עם יהודי, זה משהו אחר, אין את האכזריות, כמו שיש לאומות העולם... ועל זו גאוותנו, שוטרים כמותכם, ביישנים, רחמנים גומלי חסדים... אמרתי פעם לקצין משטרה, שכתוב בתהילים 'כי הכית את כל אויבי לחי, אומר רש"י זה מכת בזיון, ואמרתי לשוטר תזהר שאתה תופס גנבים לא לעשות את זה... לשוטר לפעמים מתפוצץ הסבלנות והוא עלול לעשות את זה, ואת זה לא התירה התורה".

מעשה מרגש התפרסם ע"י בעל המעשה בקו' 'שיח יצחק' בשלוחות 'בדידי הוה עובדא', שם מקליטים מאזינים סיפורים, עובדות והנהגות שראו אצל רבינו, להלן תמלול הקלטת בעל המעשה [הרב א.כ. מהעיר בני ברק]: "שלום וברכה, אני גבאי באיזה בית נכנסת חשוב פה בבני ברק, ועברתי דירה לפני שבועיים, והיה לי איזה שקית חשובה מאוד ובתוכה סכום גדול של כסף, שרציתי לקחת איתי כדי שלא יאבד בדרך, ואחרי שפנינו את כל הדירה והכל, שמתי את זה בארון במטבח, ואמרתי לעצמי אני יזכור כשאני יוצא לקחת את זה, בתור הפריט האחרון, ולמעשה בטיידת המעבר פרח מזכרונות השקית הזו, ושכחתי בכלל ששכחתי את זה שם... הקונה החדש של הדירה, הביא ערבים לצבוע ולשפץ את הדירה, והשקית נשארה שם, ואחר כך הביא עוזרת שתנקת את כל הכלכל שנסגאר מהשיפוץ שהם עשו, והיא ניקתה, ופתאום הקונה מתקשר אלי ואומר לי - תגיד, שכחת אולי במקרה שקית עם כסף, אמרתי לו שניה אחת אני בודק, ואז נפל לי האסימון שהשקית הזו נשכחה לי בבית, אמרתי לו שזה שקית מאוד חשובה לי, סכום כסף משמעותי. כשהגעתי לקחת את זה, ראיתי את העוזרת, גויה יהודית או נפאלית, ושאלתי אותה בעדינות, מה קרה שאת מחזירה את זה, זה לא רגיל שמוצאים כסף ומחזירים, היא הייתה יכולה לקחת ולהעלם ואף אחד לא היה שם לב לזה. ומה גרם לה להחזיר? היא הסתכלה עליי ואמרתי לי: "אני עוזרת בבית של רבי יצחק זילברשטיין..." זה היה סוג של פגיעה שלה שאני כאילו שואל אותה בכלל, "אני עוזרת שמונקה באופן קבוע בבית של הרב, אתה רוצה שאני יגנוב כסף?"!... המעשה הזה מאוד ריגש אותי, ולכן אני רואה לנכון לשתף את זה, זה מראה כמה התורה יכולה להשפיע לא רק על הלומדים והמסתופפים, אלא גם על אנשים שרוחקים שלא יודעים בכלל מה זה תורה, אבל כשרואים את הקדושה, את הישרות, את האמת שבדבר, זה משיפע עליהם, ואפילו גויה עוזרת שיש לה נסיון של גניבה, היא יודעת שיש משהו קדוש שמונע ממנה את הדבר הזה, זה הכח התורה, וב"ה אני שמוח שזכיתי לראות קידוש השם כזה, של השפעה של גדול בישראל".

אחורה נא חירה

מבואר בשו"ע (או"ח סימן ע"ב) שאסור לומר דברים שבקדושה כנגד שיעור של אישה שדרכה לכסותו (ואפילו היא אשתו), היכן מצינו שמותר הדבר?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידות מגילון חג הסוכות:

מי נולד ביום שהתחננו הוריו? תשובה. קין ותאומותיו, וז"ל שגם הבל ושני תאומותיו נולדו בו ביום (ראה סנהדרין דף לח ע"ב, וב"ר כב, ב) * **אותו שם ישנו 4 אנשים שונים, וכולם בחומש בראשית?** תשובה. חנוך: בנו של קין (ד, יז), בנו של ירד (ה, יח), בנו של מדין (כה, ד), ובנו של ראובן (מו, ט) * **אותה מילה מופיעה בחומש בראשית 4 פעמים, ובכל פעם במשמעות אחרת?** תשובה. שכם, במשמעות של 'כתף' (ט, כג ובתרגום שם), במשמעות של שם מקום (יב, ו, לג, יח, לו, יב), במשמעות של שם איש (לד, ב), ובמשמעות של חלק מדבר (מו, כב, ובתרגום שם).

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,

ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג'ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

בביתא דף קל ע"ב

וחזיתו ביה פירכא

המותר לרופא להורות למטופל שלו לעזוב ב"ח, ולעבור למרכז גדול

שאלה. מעשה באדם שעבד בשחרור צינור תעשייתי, בטעות השתחרר צינור ובו חומצה וניתן על עינו. לאחר שטיפה מיידית הוא הגיע לבית חולים הנמצא באזור, ושם נאמר לו שעינו בסכנה גמורה, ואסור לו בשום אופן לזוז משם למקום אחר. הרופא ידע מנסיון קודם, שישנה נטיה של בית החולים להחזיק מטופלים, כאשר ההחלטות הם לא תמיד על טהרת העין, אלא שהם רואים ענין לטפל גם במקרים יותר קשים. ומכיון שהגידון הוא קרנית העין, לא נראה לרופא כל סכנה אם הוא יצא מהאשפוז וישים לעצמו טיפות בעין כל הדרך, כפי שעשו לו במחלקה. הרופא ניסה ליצור קשר עם הרופא המטפל, והרופא לא הסכים לדבר אתו, האם מותר לרופא לקחת על עצמו אחריות ולהודיע למטופל שעליו לחתום בכ"ח שהוא משתחרר בסיוכו עצמי, ועובר לכ"ח יותר גדול במרכז הארץ?

תשובה. נאמר במסכת ב"ב דף קל ע"ב אמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא בריה דר' יהושע כי אתא פסקא דדינא ידידי לקמינו, וחזיתו ביה פירכא וכו'. לאחר מיתה, לא מיקרע תקרעוהו, ומגמר נמי לא תגמרו מיניה. לא מיקרע תקרענייה, דאי הואי התם, דילמא הוא אמינא לכו טעמא, מגמר נמי לא תגמרו מיניה, דאין לדין אלא מה שענינו ראוות. מדברי הגמרא יש גם ללמוד לענינו, שאין להחליט מיד שבית החולים שקבע שאסור לחולה לזוז משם, החלטתם לא נכונה. כי אולי ראו דבר בעין שהחולה לא יודע. לכן מן היושר לבא בדברים עם רופא ממקום אחר, [שהרי הרופאים המקומיים סרבו לדבר], ולשאול אותו כיצד לנהוג.

והנה במקרה זה העברנו את השאלה הנ"ל לרופא... לשמוע את חוות דעתו, והשיב לנו כדלהלן: במקרה זה של כויות עין ע"י חומצה, נראה שהרופא השואל צודק, ואין כל חשש וגם לא נראית איזה סיבה נסתרת, להעביר את החולה לבית חולים מרכזי לקבל את המשך הטיפול עם טיפות, ואם יצטרכו ניתוח להשתלת קרנית, ניתן להמתין עד שהעין תרגע, ולבצע את הניתוח ע"י רופא מומחה. ואפילו במקרה חמור מאוד, שהכחיה גורמת להתמוססות הקרנית, ופרפורציה, שאז החולה יצטרך לעבור השתלת קרנית דחופה. גם אז עדיין עדיף להעביר אותו למרכז רפואי גדול. אך יכולה להתעורר שאלה בחולה שנפצע בעינו פציעה חודרנית כגון פציעה בזמן מלחמה, או תאונת עבודה או תאונת דרכים. האם לבצע את הניתוח. הראשוני [סגירת העין בלבד, כשלב ראשון] בכ"ח הכי קרוב למרות נסיונו הפחות יותר, או שמא להעביר את החולה למרכז רפואי יותר גדול שישם צברו נסיון רב בטיפול בחולי טראומה. כזה יש להסתפק כי מצד אחד חשוב מאוד לעשות את הניתוח הראשוני מה שיותר מהר, כי עלול להיות שעיוכב של כמה שעות יגביר את הסיכון לזיהום בעין ויסכן אותה כשהחוזים הם עשרה, וכו' כי מאידך גיסא ניתוח ראשוני בידי רופא בעל נסיון יש לו יתרון גדול. והדעת נוטה שלא צריך בשביל הניתוח הזה את הרופא הכי גדול, ולכן בשאלתנו עדיף שהרופא המקומי ינתח.

לסיכום: ראוי להיוועץ עם רופא עינים מומחה ולשאול את פיו אולי ראו הרופאים סיבה נסתרת לא להרשות לחולה לפנות למרכז גדול, ואם ישיב הרופא שלא נראה דבר כזה, יש לרופא לקבל אחריות, ולחתום שישתחרר ויסע למרכז גדול.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו' **שיח יצחק**, 04-376-0582 או 072-380-9348. מדי ערש"ק יעודכן בקו' האם ישירה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן